

T-110.6120: UNIX-sovellusohjelmointi

Jukka Manner
Teknillinen korkeakoulu
Tietoliikenneohjelmistojen ja multimedian laboratorio
jmanner@tml.hut.fi
<http://www.tml.hut.fi/Opinnot/T-110.6120/>
<http://www.tml.hut.fi/~jmanner/>

UNIX-sovellusohjelmointi

- Luennot torstaisin 14-17
- Sali T2
- Luennoija: minä (Jukka Manner)
- Harjoitustöiden ohjaus ja tarkastus: Miika Komu
- Esitietovaatimukset (ehdottomat)
 - Käyttöjärjestelmät, rinnakkaisohjelmointi, C-ohjelmointi
- Suoritus:
 - Tentti 40 pistettä
 - Harjoitustyöt x 2 á 10 pistettä
 - Yhteensä 60 pistettä

2/246

Yleisesittely

- Portable Operating System Interface (POSIX) on IEEE:n standardi, jonka tarkoitus on määrittellä yhteinen rajapinta helpottamaan ohjelmien siirtoa alustalta toiselle
- UNIX03 muodostaa ns. "Single Unix Specification" määrittelyn, jonka tarkoitus on antaa tarkka muoto UNIX-nimiselle käyttöjärjestelmälle.
- UNIX03 sisältää POSIX-standardin, mutta lisää siihen erilaisia uusia ja edistyneempiä ominaisuuksia

3/246

Yleisesittely

- UNIX03 on laaja määrittely ja tällä kurssilla käydään läpi osa "System Interfaces and Headers".
- UNIX03 on jatkoa ns. X/-standardille.
- Käytännössä POSIX ja UNIX03-standardeissa on kyse C-kielisistä funktio-kutsuista ja niiden oikeaoppisesta käytöstä.
- Kurssilla perehdytään UNIX03-määrittelyn alaisiin funktiokutsuihin ja opiskellaan niiden käyttöä omissa ohjelmissa.
- Linux-käyttöjärjestelmä toteuttaa UNIX03-määrittelyn lähes täysin.

4/246

Sisältö

- **Osa I (luennot 14.9. - 19.10.):**
 - Työkaluja ja niiden käyttö
 - Virhetilanteiden hallinta
 - Ohjelman suoritusympäristö
 - Tiedostojärjestelmä
 - Signaalit ja niiden käsittely
 - Prosessien luonti ja päättymisen, syvällisempi prosessien hallinta
 - Siirräntää eri muodoissaan (estymätön, asynkroninen, ym.)
- **Osa II (luennot 2.11. - 7.12.):**
 - Prosessien välinen vuorovaikutus ja kommunikointi
 - Säikeet ja säikeiden käsittely, synkronointi, ym.
 - Muuta kivaa

5/246

Kurssin suoritus

- Kurssi muodostuu luennoista ja harjoituksista, sekä kurssikokeesta. Kurssilla ei ole tavallisia laskuharjoituksia.
- Kurssi on jaettu kahteen osaan. Kukin osa sisältää luentoja ja niiden päätteeksi tehdään pienimuotoinen harjoitustyö.
- Harjoitustyönä palautetaan C-kielinen lähdekoodi sekä oppimispäiväkirja.
- Kurssin maksimipisteet ovat **60** pistettä, joista **40** voi saada tentistä ja **20** pistettä harjoitustöistä (**10** pistettä kustakin harjoitustyöstä).
- Harjoitustyöt on suoritettava hyväksytysti.

6/246

Harjoituksista

- Harjoitus on C-kielinen ohjelma, jossa käytetään luennoilla esiteltyjä funktiokutsuja.
- Tarkoitus on harjoitella luentojen asioita omakohtaisesti.
- Harjoitukset tehdään yksin.
- Harjoituksena tuotetun ohjelman pitää sisältää tietty määrä luennoituista menetelmistä.
- Ohjelman ei varsinaisesti tarvitse tehdä mitään kovin järkevää, kunhan työssä on selvästi harjoiteltu luennoitujen funktoiden käyttöä.
- Harjoituksen toteutukseen pitää myös kuulua oma kirjasto, ts. osa työn funktioista pitää olla käytettävissä siististi muistakin ohjelmista.
- Kunnollinen Makefile kuuluu myös vaatimuksiin.

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

7/246

Aiheista ja palautuksesta

- Aiheita annetaan pääosin kurssin vetäjien toimesta.
- On myös mahdollista toteuttaa oma aihe, kunhan siitä erikseen sovitaan, ja syntynyt ohjelma käyttää riittävässä määrin luennoituja menetelmiä.
- Erikseen on myös mahdollista palauttaa aikaisemmin tehty ohjelma, joka täyttää edellämainitut kriteerit. Tällöin opiskelijan on osoitettava, että työ on hänen itsensä tekemä. Mukaan pitää kuitenkin kirjoittaa oppimispäiväkirja työstä.
- Kustakin harjoitustyöstä palautetaan C-kielinen lähdekoodi sekä oppimispäiväkirja.
- Ohjelman saa kehittää millä tahansa alustalla (Linux, Solaris, FreeBSD, Windows/Cygwin, Mac, mutta sen pitää kääntyä myös Linux-ympäristössä).

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

8/246

Harjoitustöiden aikataulu

- 1. harjoitustyö 12.11. mennessä
- 2. harjoitustyö 31.12. mennessä
- Nämä ajat ovat ehdottomat, sillä aikaa työn tekemiseen on runsaasti, ja kurssilla monta taukoa.

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

9/246

Kurssikirjoja

- W. Richard Stevens and Stephen A. Rago: Advanced Programming in the UNIX Environment, Addison-Wesley, 2005, ISBN: 0201433079
- Marc J. Rochkind: Advanced UNIX Programming (2nd Edition), Pearson Education; 2 edition (April 29, 2004), ISBN: 0131411543.

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

10/246

Taustakirjallisuutta

- Manuaalisivut
- UNIX03 käyttöjärjestelmärajapinnan määrittely
- Robins and Robins, UNIX Systems Programming, Prentice Hall, 2003.
- Stevens, R: Advanced Programming in the UNIX(R) Environment, Addison-Wesley Professional; 1st edition (May 1, 1992), ISBN: 0201563177. (Wanha versio, silti erittäin ajankohtainen)
- Gallmeister B.: POSIX.4: Programming for the real word, O'Reilly, 1995, ISBN: 1-56592-074-0.
- Butenhof D.: Programming with POSIX Threads, Addison-Wesley, 1997, ISBN: 0-201-63392-2.
- Stevens, R: UNIX Network Programming, Volume 2: Interprocess Communications (2nd Edition), Prentice Hall PTR; 2nd edition (August 25, 1998), ISBN: 0130810819.
- Sarwar and Al-Saqabi, Linux and Unix Programming Tools, Addison Wesley, 2003.

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

11/246

Työkaluja

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

Työkaluja

- gcc
- gdb
- gprof
- time
- make
- ar
- ranlib
- nm

GCC:n käyttö

- GNU Compiler Collection (gcc) on kääntäjäperhe, joka tuntee mm. C, C++, Objective-C, Fortran, Java, ja Ada ohjelmointikielet
- Tyypillisimmät komentoriviparametrit
 - -g: lisää virheenjäljitystä varten lisäinformaatiota
 - -O2 tai -O3: optimoi koodia
 - -Wall ja -pedantic: anna varoituksia koodista (ei fataalit)
 - -lkirjasto (esim. -lm, -lpthread): linkkaa mukaan kirjasto
 - -Lpolku, -lpolku: epästandardin kirjaston ja headerin sijainti
 - -Djotain: lisää "define jotain" käännösvaiheessa
 - -o nimi: luo ohjelma nimeltään "nimi"
 - -c: luo vain objektitiedosto
 - -mtune/-mcpu/-march: kääntää koodin eri prosessoriarkkitehtuureille, mahdollisesti optimoiden
- Katso Makefile-esimerkki

Gnu Debugger (gdb)

- gdb mahdollistaa ohjelman suorituksen tutkimisen, esimerkiksi virheiden löytämiseksi
- Ohjelmaan pitää kääntää mukaan ylimääräistä informaatiota ("gcc -g")
- Keskeisimmät komennot ("help" komennon lisäksi):
 - break [[file:]line|func]
 - backtrace
 - [[file:]line|func]
 - run ja finish
 - info [break|func|frame|locals|var]
 - list [-a,b|func]
 - next ja nexti, step ja stepi
 - print, whatis, ja x

Graafisia työkaluja C-ohjelmointiin

- ddd ja xgdb ovat graafisia käyttöliittymiä gdb:lle
- Anjuta (KDE:n valikko ja /opt/anjuta-1.2.2/) on patevä työkalu
- KDE:n päälle on myös oma työkalunsa, Kdevelop
- Eclipse on plugin-pohjainen työkalu, jossa oletusasennuksessa on Java-tuki, mutta C/C++-tuki löytyy softan kotisivulta.
- ... ja onhan se perinteinen "monta ikkunaa ja uEmacs/VIM/PICO editori parissa terminaalissa sekä sikana vaan printf-lauseita sekaan"-menetelmä

Suorituskyky: gprof, time ja valgrind

- gprof tulostaa ohjelman funktioiden suoritukseen kuluvan ajan
- Nyrkkisääntö ohjelmien suorituksessa on, että 80% ajasta menee suoritettaessa 20% koodia
- Ohjelman suorituksen seuranta antaa vihjeitä siitä, mitä osia ohjelmasta voisi ajatella optimoitavan
- Tarvitsee kääntövaiheessa "-pg" parametrin, ohjelma ajetaan tavalliseen tapaan ja syntyy gmon.out
- Tämän jälkeen ajetaan "gprof ohjelmannimi"
- Komento "time ohjelmannimi" kertoo ohjelman, eli prosessin, suoritusajat: seinäkello, prosessoriaika ja KJ:n palvelukutsuissa kulunut aika
- Valgrind on työkalu, jolla voi esim. tarkistaa ohjelman muistinkäytön ja säikeiden toiminnan
- oprofile...

Make

- Mahdollistaa suurten ohjelmointiprojektien konfiguroinnin, kääntämisen ja asentamisen automaattisesti
- Runkona on ns. Makefile-niminen tekstitiedosto, joka määrittelee ohjelmoiniprojektin ja sen eri toiminnot
- Katso esimerkki ja "man make"

Makefile esimerkki

```
CC = gcc
CFLAGS=-O2 -g -Wall -pedantic -pg
LDFLAGS=-lesim -L
#CFLAGS+=-DTESTAALYHVT

SUFFIXES=.c .o

OBJECTS=libesim.o esim.o esim_utils.o
PROGS= libesim.a esim

all: $(PROGS)

.c.o:
    $(CC) $(CFLAGS) -c $<

esim: esim.o esim_utils.o
    $(CC) $(CFLAGS) esim.o esim_utils.o $(LDFLAGS) -o esim

libesim.a: libesim.o
    ar rv libesim.a $?
    ranlib libesim.a
    #echo "Kirjasto käännetty!"
    #echo ""

clean:
    rm -f $(OBJECTS) $(PROGS)
```

Ar, ranlib ja nm

- Näillä ohjelmilla voidaan luoda esimerkiksi ohjelmointikirjastoja
- ar-työkalun avulla voidaan luoda ja manipuloida arkistoja tiedostoista, esim. funktiokirjastoja
- Ranlib luo arkiston funktioista ja muuttujista indeksin, joka nopeuttaa arkiston käyttöä
- nm-työkalulla voi tulostaa arkiston, ts. kirjaston, symbolit, funktiot ja muuttujat

Kääntäjän makrot

- Ns. makroilla voi yksinkertaistaa koodia ja helpottaa sen luettavuutta
- Makroilla voi ohjata kääntäjää korvaamaan lähdekoodin käännosvaiheessa tietyt makro-nimet annetuilla syötteillä, esim. vakiot, merkkijonot, jopa funktiot (makrojen nimet tyypillisesti isoin kirjaimin):
 - `#define VAKIOLUKU 128`
 - `#define MERKKIJONO "merkkijono"`
 - `#define FUNKTIO(param) do {`
 Jotain
 Jotain
 ...
} while (0)
 - Huom. rivinvaihdot pitää lopettaa `"\"`-merkkiin
 - `do-while(0)` silmukka on hyvä olla

Kääntäjän makrot

```
POSITIIIVISEKSI (x) do { \
    if (x < 0) x = x * -1; \
} while (0)

POSITIIIVISEKSI (x) if (x < 0) x = x * -1;

if (kaikki_ok())
    POSITIIVISEKSI _
else tee_jotain();
...
syntyy:
if (kaikki_ok())
    do{
        if (x < 0) x = x * -1;
    }while (0) _
else tee_jotain();

if (kaikki_ok())
    if (x < 0) x = x * -1; _
else tee_jotain();

Ei mene kääntäjästä läpi ja kun
menee, lopputulos ei ole
haluttu...
```

Virhetilanteiden käsittely

Virhetilanteiden käsittely

- Periaatteena että jokaisen systeemikutsun onnistuminen on tarkistettava.
- Virhetilanteessa systeemikutsut ja kirjastofunktiot palauttavat yleensä arvon -1 tai NULL ja asettavat muuttujalle *errno* virheen numeron.
- Onnistunut systeemikutsu ei muuta muuttujaa *errno*.
- Numeroa vastaavan ilmoituksen saa funktiolla `strerror()`.

Virheiden tulostus

- Tulostuksen voi hoitaa funktiolla *perror(msg)*, joka tulostaa parametrinsa, kaksoispisteen ja järjestelmän virheilmoituksen, esim.:
perror("Virhe luettaessa tiedostoa") esim.

Virhe luettaessa tiedostoa: Operation not permitted

- Järjestelmän virhenumerot ja niihin samaistetut tunnuksot pitäisi löytyä otsaketiedostosta */usr/include/sys/errno.h*
- Linuxissa ne löytyvät tiedostosta */usr/include/asm/errno.h*

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

25/246

Esimerkki errno.c

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<errno.h>
#include<sys/errno.h>
#include<string.h>

int main(int argc, char *argv[])
{
    fprintf(stderr, "EACCES: %s\n", strerror(EACCES));

    errno = ENOENT;
    perror(argv[0]); /*viesti: ohjelman nimi, tms. */

    exit(0);
}
```


TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

26/246

Esimerkki virhetulostuksesta (mydbg.h)

```
#define CHECK(EXPR) do {\
    if (!(EXPR) + 0) {\
        perror(#EXPR);\
        fprintf(stderr,\
            "Error on process %d file %s line %d\n",\
            getpid(), __FILE__, __LINE__);\
        fputs("Myprog: Failing assertion: " #EXPR "\n",\
            stderr);\
        exit(1);\
    }\
} while (0)
```

- Jos vertailun tulos on epätosi, makro keskeyttää ohjelman suorituksen ja tulostaa, missä virhe tapahtui: prosessi, tiedosto, rivinumero ja ehto.
- Makron saa pois tekemällä esim. seuraavasti:

```
#undef CHECK
#define CHECK(EXPR) if (EXPR)
```


TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

27/246

Esimerkki kaytto.c

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include"mydbg.h"

int main(void)
{
    int p = 0;

    CHECK(p == 1); /* Pakota virhe */
    exit(0);
}
```


TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

28/246

assert-funktio

- Toinen tapa tuottaa tarkkoja virheilmoituksia on käyttää CHECK-makron tilalla funktiota:
 - **void assert(scalar expression)**
- Funktio ei palauta mitään, mutta jos vertailu on epätosi, funktio tulostaa CHECK-makroa vastaavan tulokset ja keskeyttää prosessin toiminnan.
- *assert*-funktioa käytetään makron NDEBUG avulla:
 - Jos makrolla on arvo, kääntäjä synnyttää mainitun toiminnallisuuden ohjelmakoodin sekaan
 - Jos makro ei ole asetettu, *assert*-funktio ei saa aikaan mitään, oli vertailun tulos mikä hyvänsä, ts. sen mukana ei generoida ohjelmakoodia

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

29/246

Virheiden laatu

- Virheitä on kahdenlaisia:
 - Kriittisiä, jotka rikkovat jotain pahasti eikä niistä voi toipua
 - Poikkeustilanteita, joille voi tehdä jotain
- Kriittisiin virheisiin voi käyttää esitettyä CHECK-makroa tai muuta vastaavaa
- Poikkeustilanteisiin EI SAA käyttää CHECK-makroa tai muuta vastaavaa, vaan pitää rakentaa funktion ympärille tilanteen korjaava ratkaisu, esim. yritetään uudelleen tai tehdään jotain toisin.
- Jos esim. tiedoston avaaminen ei onnistu, ei kai koko ohjelmaa tarvitse välttämättä ajaa alas...

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

30/246

Tyypillisiä virheitä ja/tai kääntäjän herjoja

- C-kielessä pitää muisti varata ja vapauttaa itse – varaamisen kanssa tulee usein tehtyä virheitä.
- Funktiot yleensä tarvitsevat parametrina muistialueen koon
- Huomioi ero viiteparametrin (int *) ja muuttujaparametrin (int) välillä – viiteparametri osoittaa muistialueeseen, josta tieto on
- Jos tietorakenne on viiteparametri, sen yksittäisiin kenttiin viitataan "->" esim. "tietorakenne->nimi"
- Jos tietorakenne on arvoparametri, sen yksittäisiin kenttiin viitataan "." esim. "tietorakenne.nimi"
- Paluuarvoja ei tarkasteta, josta seuraa että ohjelma kaatuu joskus vasta paljon myöhemmin ja "hämäristä" syistä
- Merkkijonot päättyvät yleensä NUL ('\0') merkkiin, mutta joskus ei – monet funktiot kuitenkin olettavat löytävänsä '\0':n
- Toisinaan ohjelmat pitää osata sulkea hallitusti
- Onko erilaiset käyttöoikeudet varmasti kunnossa?

Muistinvapautus esimerkki

```
int foo() {
    int err = 0;
    char *a = NULL, b = NULL; /* have to be set to NULL, see
                                out_err */

    a = malloc();
    if (!a) {
        err = -1;
        goto out_err;
    }

    b = malloc();
    if (!b) {
        err = -1;
        goto out_err;
    }

    /* do something with a and b */

out_err:

    /* free the memory      1) in case of successful operation
                           2) in case of errors */

    if (b) free(b);
    if (a) free(a);
    return err;
}
```

Ohjelman suoritusympäristö

Sisältö

- Komentoriviargumentit
- Ohjelman päättyminen
- Ympäristömuuttujat
- Käyttäjätiedot
- Ryhmät
- Muita ympäristökyselyjä

Komentoriviparametrit

- Ohjelmaa käynnistettäessä ohjelmalle voidaan antaa parametrejä.
- Esimerkiksi:
\$ prog -kc puppu.dat
- Ohjelman suoritus alkaa funktiosta
int main(int argc, char *argv[])
- Komentotulkki välittää argumentit ohjelmalle pinossa. Niihin voi viitata muuttujilla argc ja argv[].

Komentoriviparametrien muoto

```
/*
argc argumenttien lukumäärä
argv[] ohjelman nimi ja argumentit merkkijonoina

Vo. esimerkissä

    argc    = 3
    argv[0] = "prog"
    argv[1] = "-kc"
    argv[2] = "puppu.dat"
    argv[3] = NULL
```

Komentoriviparametrien tulostus (param.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include"mydbg.h"

int main(int argc, char *argv[])
{
    int i;

    for (i=0; i < argc; i++)
        printf("argv[%d]: %s\n", i, argv[i]);
    exit(0);
}
```

Komentorivien tutkimista

- UNIX03-määrittelystä löytyy paljon hyödyllisiä funktioita, esimerkiksi:
int getopt(int argc, char * const argv[], const char *optstring)
- Funktio mahdollistaa helpon tavan tutkia ohjelman "-" alkuisia komentoriviparametreja
- Funktiolle annetaan yhtenä parametrina lista mahdollisista komentoriviparametreista
- Funktion käyttöön liittyvät läheisesti muuttujat
 - *optarg*: komentoriviparametrin arvo, jos annettu
 - *optind*: ensimmäinen ei '-' alkuinen parametri
 - *opterr*: määrittelee tulostetaanko virheilmoitusta
 - *optopt*: virheellinen komentoriviparametri (kirjain)
- *getopt* järjestelee argv-taulukon sisältöä
- *getopt_long* mahdollistaa "--" alkuiset parametrit

Esimerkki (getopt_esim.c)

```
int main (int argc, char *argv[])
{
    int c, vikat, aflag=0, bflag=0, Eflag=0;
    char *cparam=NULL, *dparam=NULL;
    extern char *optarg;
    extern int optind, optopt, opterr;
    opterr=1;
    while ((c = getopt(argc, argv, "abc:d:eh")) != -1) {
        switch (c) {
            case 'a':
                aflag=1;
                break;
            case 'b':
                bflag=1;
                break;
            case 'c':
                cparam = malloc(strlen(optarg)+1);
                strcpy(cparam,optarg);
                break;
            case 'd':
                dparam = malloc(strlen(optarg)+1);
                strcpy(dparam,optarg);
                break;
            case 'E':
                Eflag++;
                break;
            case 'h':
                printf("Usage: %s ...\n"); return 0;
            default: return 0;
        }
    }
```

Ohjelman päättyminen

- Prosessin suorituksen päättyessä "normaalisti", suoritetaan main() funktiossa jokin seuraavista
 - *return(status)*
 - *exit(status)*
 - *_exit(status)*
- *exit()* tekee standardikirjastoihin liittyvää siivousta ja kutsuu edelleen funktiota *_exit()*.
- Normaalisti päättyvän ohjelman tulisi palauttaa 0.
- Käytä myös main-funktiossa funktiota *exit()*.

Ohjelman päättyminen

- Prosessin suoritus päättyy myös
 - kun kutsutaan funktiota *abort()*
 - saadaan signaali, johon ei olla varauduttu
- Prosessin päättyessä suoritetaan funktiolla *atexit()* rekisteröidyt funktiot, viimeiseksi rekisteröity ensin.
- Rekisteröityjen funktioiden avulla voidaan huolehtia ohjelman varaamien resurssien vapautus.

Esimerkki atexit.c

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include"mydbg.h"

static void my_exit1(void), my_exit2(void);

int main(void)
{
    atexit(my_exit2);
    atexit(my_exit1);
    atexit(my_exit1);

    printf("main is done\n");
    return(0);
}

static void my_exit1(void)
{
    printf("first exit handler\n");
}

static void my_exit2(void)
{
    printf("second exit handler\n");
}
```

Ympäristömuuttujat

- Tietoa suoritussympäristöstä voi välittää prosessille myös ympäristömuuttujien avulla.
- Komentoriargumentit on tarkoitettu yksittäisen sovelluksen omien parametrien välittämiseen.
- Ympäristömuuttujien arvot pysyvät kauan samoina ja ne ovat usealle sovellukselle yhteisiä.
- Ympäristömuuttujalla on nimi ja arvo. Käytännössä se on merkkijono, joka on muotoa nimi=arvo.
- Huom. ympäristömuuttujien muutokset ovat terminaalikohtaiset!

Ympäristömuuttujat komentotulkissa

- Ympäristömuuttujan asettaminen riippuu komentotulkista, esim.
 - `$ setenv KURSSI UNSO` (tcsh)
 - `$ export KURSSI=UNSO` (bash)
- Jos ympäristömuuttuja halutaan asettaa vain yhden ohjelman suoritussajaksi, voi käyttää komentoa `env`.
 - `$ env KURSSI=UNSO prog -kc puppu.dat`
- Ympäristömuuttujaan viitattaessa on käytettävä tunnuksen edessä `$`-merkkiä
 - `$ echo $KURSSI`
- Kaikkien ympäristömuuttujien arvot saa tcsh:ssä listattua komennolla `$ printenv`

Ympäristömuuttujat C-kielessä

```
int
main(int argc, char *argv[], char *envp[])

envp[]    ympäristömuuttujat merkkijonoina
envp[0] = "ARCH=sun4"
envp[1] = "DISPLAY=:0.0"
...
envp[n] = NULL
```

Ympäristömuuttujien asetus

- Ympäristömuuttujia voi käsitellä myös esittelemällä koodissa muuttujan **extern char **environ;**
- Tai käyttämällä funktioita:
 - **char *getenv(const char *name):** palauttaa ympäristömuuttujan name arvon.
 - **int putenv(const char *str):** asettaa ympäristömuuttujan arvon.

Esimerkki env.c

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include"mydbg.h"

extern char **environ;

int main(void) {
    printf("Tunnus on %s\n",getenv("USER"));

    putenv("KURSSI=Unso");

    printf("Muuttuja asetettu\n");
    printf("Kurssi on %s\n",getenv("KURSSI"));
    exit(0);
}
```

Huomioita

- `putenv()` ei muuta main-funktion "envp"-argumenttia, mutta extern-muuttuja `environ` muuttuu.
- `getenv()` näkee uudet muutetut arvot.

Käyttäjätiedot

- Unix on monen käyttäjän moniajojärjestelmä ja siksi tarvitaan resurssien hallittua jakelua, kiintiöintiä, tiedostojen yhteiskäyttöä ja tiedon suojausta luvattomalta käytöltä.
- Resurssien jaon toteutus perustuu käyttäjätunnuksiin, salasanoihin ja käyttäjäryhmiin.
- Käyttäjän yksikäsitteinen tunniste on :
 - käyttäjätunnus (username)
 - käyttäjännumero (user ID, uid)

Käyttäjätietojen käyttö

- Käyttäjätunnusta tarvitaan sisäänkirjoittautumisessa ja käyttäjien välisessä kommunikoinnissa.
- Käyttäjänumeroa käytetään prosessien suorituksessa ja tiedostojen käyttöoikeuksien määrittämisessä.
- Käyttäjän perustiedot ovat yhdellä rivillä tavallisesti tiedostossa /etc/passwd.

Salasanatiedoston rakenne

- Rivin rakenne on tavallisesti:
 - kjätunnus:salasana:uid:gid:gecos:hakemisto:ohjelma
- Esimerkki
 - jmann:x:10:10:Jukka Manner:/home/jmanner:/bin/bash
 - uid: käyttäjännumero
 - gid: ryhmätunnus
 - gecos: ylimääräistä tietoa, jota ei varsinaisesti käytetä mihinkään, esim. puhelinnumero, nimi, tms.
 - hakemisto: käyttäjän kotihakemisto
 - ohjelma: ohjelma, joka käynnistetään käyttäjän sisäänkirjoittautuessa, yleensä komentotulkki.

Käyttäjätietojen käsittely ohjelmassa

- Uid-numeron saa selville funktiolla **uid_t getuid(void)**
- käyttäjätunnus selviää funktiolla **char *getlogin(void)**
- Muut tiedot voi hakea käyttäjätunnuksen tai -numeron perusteella funktioilla:
struct passwd *getpwnam(const char *name)
struct passwd *getpwuid(uid_t uid)

struct passwd

```
#include <pwd.h>

struct passwd {
    char    *pw_name;      /* user name */
    char    *pw_passwd;    /* user password */
    uid_t    pw_uid;       /* user id */
    gid_t    pw_gid;       /* group id */
    char    *pw_gecos;     /* real name */
    char    *pw_dir;       /* home directory */
    char    *pw_shell;     /* shell program */
};
```

Ryhvät

- Ryhmän yksikäsitteinen tunniste on:
 - ryhmätunnus (groupname)
 - ryhmänumero (group ID)
- Ryhmätunnusta käytetään prosessien suorituksessa ja tiedostojen käyttöoikeuksien määrittämisessä.
- Ensisijainen ryhmä on kirjattu salasanatiedostoon.
- Sen lisäksi käyttäjä voi kuulua toissijaisiin ryhmiin. Toissijaisten ryhmien tiedot ovat tiedostossa:
 - /etc/group

Ryhätiedot

- Rivin rakenne on:
 - ryhmätunnus: salasana:gid:jäsenten kätunnukset
- Esimerkki
 - games:x:10:jmanner,paakki,kutvonen
- Komentotulkissa omat ryhmätunnukset saa komennolla
 - \$ groups

Ryhätiedot

- Sovelluksessa ensisijainen ryhmätunnus selviää funktiolla **gid_t getgid(void)** ja toissijaiset ryhmänumerot funktiolla **int getgroups(int gidsetsize, gid_t grouplist[])**
- Funktio täyttää taulukon grouplist toissijaisilla ryhmänumeroilla.
- Funktion ens. parametri on taulukon koko. Jos kooksi annetaan 0, palauttaa ryhmien lkm:n eli saa selville taulukon tilantarpeen.
- Muut tiedot voi hakea ryhmätunnuksen tai -numeron perusteella funktioilla:
struct group *getgrnam(const char *name)
struct group *getgrgid(gid_t gid)

Esimerkki groups.c

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<pwd.h>
#include<grp.h>
#include<unistd.h>

int main(void)
{
    struct passwd *pwd;
    struct group *grp;
    uid_t user_id;
    gid_t group_id,*groups;
    int size,i;
```

Esimerkin jatkoa

```
user_id = getuid();
group_id = getgid();
pwd = getpwuid(user_id);
grp = getgrgid(group_id);

if (pwd == NULL || grp == NULL ) exit(1);

printf("User id: %d, name: %s, group: %d\n",user_id,
      pwd->pw_name,group_id);
printf("Shell: %s, home: %s\n",pwd->pw_shell,pwd->pw_dir);
printf("Primary group id:%d, name %s\n", group_id,
      grp->gr_name);
```

Esimerkin jatkoa

```
if ((size = getgroups(0,NULL)) > 0) {
    if (!(groups = calloc(size,sizeof(gid_t))))
        exit(1);

    if((size = getgroups(size,groups)) == -1) exit(1);

    for(i=0;i < size;i++) {
        if((grp = getgrgid(groups[i])) == NULL) exit(1);

        printf("Group id: %d, name %s\n",groups[i],
            grp->gr_name);
    }
    free(groups);
    exit(0);
}
```

Ryhätietojen tietorakenne

```
#include < sys/types.h >
#include < grp.h >

struct group *getgrgid(gid_t gid);
struct group *getgrnam(const char *name);

struct group {
    char *gr_name;          ryhmätunnus
    char *gr_passwd;        koodattu salasana
    gid_t gr_gid;           ryhmänumero
    char **gr_mem;          käyttäjätunnukset
};
```

Koneen tietoja

- Sovelluksessa voi selvittää koneen tietoja funktiolla

int uname(struct utsname *buf)

```
#include < sys/utsname.h >
struct utsname {
    char sysname[SYS_NMLN];    KJ:n nimi
    char nodename[SYS_NMLN];   Koneen solmunimi
    char release[SYS_NMLN];    KJ:n releasenumbero
    char version[SYS_NMLN];    KJ:n versionumero
    char machine[SYS_NMLN];    Laitteiston tyyppi
};
```

- Koneen nimen voi selvittää myös funktiolla
- int gethostname(char *name, size_t len)**

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

61/246

Esimerkki uname.c

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include<sys/utsname.h>
#include"mydbg.h"

int main(void) {
    struct utsname muname;
    char cname[256+1];

    CHECK( gethostname(cname,256) == 0);

    CHECK(uname(&muname) == 0 );

    printf("Hostname: %s, sysname: %s, machine: %s\n",
        cname,muname.sysname,muname.machine);

    exit(0);
}
```


TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

62/246

Ajan käsittelyä

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

Aika ja kalenteri

- Unix tallettaa esim. tiedoston attribuutteihin kalenteriajan sekunteina omassa sisäisessä esitysmuodossaan. Nollakohta on 00:00:00, 1.1.1970 GMT.
- Päiväys ja kellonaika saadaan komennolla:
 - \$ date
 - Wed Jan 22 10:21:58 1996
- Aikaviipaleita talletetaan kellokeskeytysten lukumääränä (engl. ticks). Sekunti on järjestelmästä riippuen 50, 60 tai 100 "tiksausta".

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

64/246

Kellonajat

- Tässä muodossa on talletettu prosessin kuvaajaan:
 - **Seinäkelloaika:** aika, joka on kulunut prosessin suorituksen alkamisesta.
 - **Prosessoriaika:** aika, jonka prosessi on ollut suoritettavana prosessorissa. Se jaetaan vielä osiin:
 - aika, jonka prosessori on käyttänyt suorittaessaan prosessia käyttäjätilassa
 - aika, jonka prosessori on käyttänyt suorittaessaan prosessia systeemitilassa (ts. suorittaessaan prosessin systeemikutsuja).

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

65/246

Kellonaika sovelluksessa

- Sovellus saa kalenteriajan Unixin sisäisessä esitysmuodossa funktiolla:
time_t time(time_t *t)
- Kalenteriajan saa pilkottua helpommin käsiteltäviin osiin funktioilla:
struct tm *gmtime(const time_t *timep)
struct tm *localtime(const time_t *timep)

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

66/246

Ajan käsite: time

- Ajanhetkestä "Epoch" kuluneen ajan saa selville funktiolla:
`time_t time(time_t *t)`
- Paluuarvo on sekunteja ajanhetkestä:
00:00:00 UTC, January 1, 1970
- Jos `*t` ei ole NULL, funktio tallettaa ajan myös annetun osoitteen päässä olevaan muuttujaan
- Ainoa virhe on, että `*t` ei osoita prosessin osoiteavaruuteen (tosin ei UNIX03:ssa)
- Funktiota voi käyttää esimerkiksi kuluneen ajan mittaamiseen

Esimerkki

```
#include <time.h>

int main(...)
{
    time_t eka_aika, toka_aika, erotus;
    ...
    eka_aika=time(NULL);
    ...
    /* Jotain tekemistä */
    ...
    toka_aika=time(NULL);
    erotus=toka_aika - eka_aika;
    ...
}
```

Ajan käsite: gettimeofday

- Ajanhetkestä "Epoch" kuluneen ajan sekunteina ja microsekunteina saa selville funktiolla:
`int gettimeofday(struct timeval *tv, struct timezone *tz)`

```
struct timeval {
    long tv_sec;          /* seconds */
    long tv_usec;        /* microseconds */
};

struct timezone {
    int  tz_minuteswest; /* minutes W of Greenwich */
    int  tz_dsttime;     /* type of dst correction */
};
```

Ajan käsite: gettimeofday

- Kellon tarkkuutta ei ole määritelty, ts. paluuarvon tarkkuus on määrittelemätön
- Esimerkiksi kahden peräkkäisen funktiokutsun palauttamien arvojen erotus voi olla kauanakin todellisesta kuluneesta ajasta
- Linuxilla arvon pitäisi yleensä olla hyvin tarkka
- Funktio myös olettaa `*tz` olevan NULL-osoitin, muuta toimintaa ei ole määritelty
- Kellon voi asettaa komennolla
`int gettimeofday(const struct timeval *tv, const struct timezone *tz)`
- Kellon voi asettaa ainoastaan superuser, luonnollisesti

Esimerkki

```
#include <sys/time.h>

int main(...)
{
    struct timeval eka_aika, toka_aika;
    unsigned long erotus_us;

    ...
    gettimeofday(&eka_aika, NULL);
    ...
    /* Jotain tekemistä, jota mitataan */
    ...

    gettimeofday(&toka_aika, NULL);
    erotus_us=(toka_aika.tv_sec - eka_aika.tv_sec)*1000000 +
               toka_aika.tv_usec - eka_aika.tv_usec;
    printf("Aikaa kului %.6f sekuntia\n",
           erotus_us/1000000.0);
    ...
}
```

Ajan käsittelyä

- Ajan merkkijonona saa funktioilla
`char *ctime(const time_t *timep)` ja
`char *ctime_r(const time_t *timep, char *buf)`
- Ajan saa myös purettuna päiviksi ja vuosiksi
`struct tm *gmtime(const time_t *timep)`
`struct tm *gmtime_r(const time_t *timep, struct tm *result)`

```
struct tm {
    int    tm_sec;          /* seconds */
    int    tm_min;          /* minutes */
    int    tm_hour;         /* hours */
    int    tm_mday;         /* day of the month */
    int    tm_mon;          /* month */
    int    tm_year;         /* year */
    int    tm_wday;         /* day of the week */
    int    tm_yday;         /* day in the year */
    int    tm_isdst;        /* daylight saving time */
}
```

Ajan käsittelyä

- Ajan merkkijonona saa myös struct tm:stä:
`char *asctime(const struct tm *tm)` tai
`char *asctime_r(const struct tm *tm, char *buf)`
- Funktio `time_t mktime(struct tm *tm)` palauttaa ajan sekunteina
- Lisäksi löytyy vielä seuraavat globaalit muuttujat:

```
extern char *tzname[]
extern long int timezone
extern int daylight
```

Ajan käsite: times

- Prosessin käyttämä aika saadaan selville funktiolla:
`clock_t times(struct tms *buf)`
- Funktio palauttaa tietyistä ajanhetkestä kuluneet kellosykliit (huom. ei CPU syklejä!)
- Linuxissa tämä on järjestelmän käynnistymisen hetki
- Lisäksi funktio täyttää tietorakenteen:

```
struct tms {
    clock_t tms_utime; /* all user processor time */
    clock_t tms_stime; /* system time */
    clock_t tms_cutime; /* user time of children */
    clock_t tms_cstime; /* system time of children */
};
```
- Kellosykliit sekunnissa saa selville funktiolla
`long sysconf(int name)`
- Jossa `name` on makro `“_SC_CLK_TCK”`

Esimerkki

```
clock_t start, end;
struct tms tms_start, tms_end
long sykleja_per_sec;

sykleja_per_sec=sysconf(_SC_CLK_TCK);

start = times(&tms_start);
...
/* Tee jotain */
...
end = times(&tms_end);

/* Kuluneet ajat:
kellosyksejä: end-start
reaaliaikaa: (end-start)/sykleja_per_sec;
user-aikaa: (tms_end->tms_utime - tms_start->tms_utime) / clk_tck;
sys-aikaa: (tms_end->tms_stime - tms_start->tms_stime) / clk_tck;
*/
```

Esimerkkejä: aika[1-4].c

- aika1.c: haetaan aika kahdella eri menetelmällä ja tulostetaan ne
- aika2.c: haetaan aika ja päivämäärä ja tulostellaan niitä
- aika3.c: suoritetaan komentoriviparametrina annettu määrä yksinkertaista silmukkaa ja tulostetaan käytetty prosessori- ja seinäkelloaika (huomaa silmukassa oleva `gettimeofday`-kutsu, ota kutsu käyttöön ja katso miten ajat muuttuvat).
- aika4.c: suoritetaan komentoriviparametrina annetut komennot ja tulostetaan komentojen käyttämä prosessori- ja seinäkelloaika (kokeile esim. 'aika4 "aika3 1000000" ').

Sisäisen kellonajan muotoilu

- `time_t` muodossa olevan kellonajan voi tulostaa merkkimuodossa funktiolla:
`char *ctime(const time_t *calptr);`
- Palauttaa ajan muodossa (26 merkkiä):
 - “Wed Jan 22 10:21:58 1997\n\0”
- struct tm-rakenteessa olevan ajan voi muuttaa vapaasti muotoiluksi merkkijonoksi funktiolla
`size_t strftime(char *buf, size_t buflen, const char *format, const struct tm *tmprtr)`
- Funktio palauttaa taulukkoon `buf` talletettujen merkkien lukumäärän.

Esimerkki time.c

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include<time.h>
#include"mydbg.h"

int main(void) {
    time_t ltime;
    struct tm *ltmtime;
    char htime[256];

    ltime=time((time_t *)NULL);

    ltmtime = localtime(&ltime);

    strftime(htime,256,"%A %d %B %Y",ltmtime);
    printf("Linux time: %d, local time:
        %s\n", (int)ltime,htime);
    exit(0);
}
```

Tiedostojärjestelmä

Sisällys

- Tiedoston avaus
- Tiedoston luonti
- Tiedoston sulkeminen
- Tiedostosta lukeminen
- Tiedostoon kirjoittaminen
- Luku/kirjoitusposition asettaminen
- Tiedostojärjestelmän tietorakenteet
- Kuvaajien duplikointi ja uudelleenjärjestely
- Lipukkeiden kysely ja asettaminen
- Tiedostojen ominaisuudet
- Tiedostojen käyttöoikeudet
- Tiedoston uudelleennimeäminen ja poisto
- Tiedoston aikaleimat
- Hakemiston käsittely

Tiedostoon viittaaminen

- Tiedostoon viitataan nimellä lähinnä vain avattaessa, muissa kutsuissa käytetään avattaessa saatua tiedostokuvaajaa.
- Tiedostokuvaaja on kokonaisluku, joka toimii avaimena avointen tiedostojen taulukkoon.
- Tiedostokuvaaja voi osoittaa myös:
 - "bittisankoa", "mustaa aukkoa" (/dev/null)
 - laitetta (/dev/audio)
 - putkea tai nimettyä putkea (ns. fifot)
 - tiedonsiirtoyhteyttä (pistokkeet)

Tiedostojen käyttö

- Kaikille samat read(), write() ja close(), luomisessa ja avaamisessa eroja.
- Valmiiksi avatut tiedostokuvaajat:
 - 0 = STDIN_FILENO
 - 1 = STDOUT_FILENO
 - 2 = STDERR_FILENO

Tiedoston avaaminen

- Tiedosto avataan funktiolla
int (const char *pathname, int oflag, ... /*, mode_t mode */)
- Palauttaa tiedostokuvaajan numeron
- Käyttötapalipukkeet (oflag):
 - O_RDONLY vain lukemista varten
 - O_WRONLY vain kirjoittamista varten
 - O_RDWR sekä lukemista että kirjoittamista varten
 - O_APPEND kirjoita tiedoston loppuun
 - O_CREAT luo uusi tiedosto
 - O_EXCL käytetään ed. kanssa, open palauttaa virheen, jos tiedosto on jo olemassa
 - O_TRUNC jos tiedosto olemassa ja avataan kirjoittamista varten, aseta aluksi kooksi 0
 - O_NONBLOCK älä odota I/O -kutsun valmistumista
 - O_SYNC odota writessä, kunnes tieto todella kirjoitettu levyille

Tiedoston omistaja ja ryhmä

- Uusi tiedosto saa omistajan ja ryhmän tiedot prosessin kuvaajasta. st_uid = euid ja st_gid = egid tai st_gid = isähakemiston st_gid.
- Uudelle tiedostolle on annettava käyttöoikeudet luonnin yhteydessä (eli open() / creat() kutsussa).
- Ne eivät tule kuitenkaan sellaisenaan voimaan, vaan prosessin umask-arvo vaikuttaa i-solmuun tallettuviin arvoihin.

Tiedoston luonti ja umask

- umask-arvoa voi muuttaa funktiolla:
mode_t umask(mode_t cmask): asettaa uuden maskin ja palauttaa edellisen umask-arvon
- Esimerkiksi, jos
 - mode = S_IRWXU | S_IRWXG | S_IRWXO
 - umask = 007
- niin luotavalle tiedostolle tulee oikeudet
 - -rwxrwx---
 - omistajalle luku-, kirjoitus- ja suoritusoikeus
 - ryhmälle samoin
 - muille ei mitään oikeuksia
- Umask siis estää tiettyjen oikeuksien asettamisen
- Eli tiedoston lopulliset oikeudet ovat
mode AND NOT umask

Tiedoston luonti (creat() tai O_CREAT)

- Tiedoston voidaan luoda myös funktiolla:
int creat(const char *pathname, mode_t mode)
- Tämä vastaa kutsua:
 - fd=open(pathname, O_WRONLY | O_CREAT | O_TRUNC, mode);
- Molemmat funktiot palauttavat tiedostokuvaajan numeron tai -1 virhetilanteessa.
- Huom. paluuarvo voi olla myös 0, jos käyttöjärjestelmässä ei ole avattuna yhtään standardivirtaa (stdin/out/err).

Oikeudet sys/stat.h

- S_IRWXU = 00700 omistajalla luku-, kirjoitus-, ja suoritusoikeus
- S_IRUSR (S_IREAD) = 00400 omistajalla lukuoikeus
- S_IWUSR (S_IWRITE) = 00200 omistajalla kirjoitusoikeus
- S_IXUSR (S_IEXEC) = 00100 omistajalla suoritusoikeus
- S_IRWXG = 00070 ryhmällä luku-, kirjoitus- ja suoritusoikeus
- S_IRGRP = 00040 ryhmällä lukuoikeus
- S_IWGRP = 00020 ryhmällä kirjoitusoikeus
- S_IXGRP = 00010 ryhmällä suoritusoikeus
- S_IRWXO = 00007 muilla luku-, kirjoitus- ja suoritusoikeus
- S_IROTH = 00004 muilla lukuoikeus
- S_IWOTH = 00002 muilla kirjoitusoikeus
- S_IXOTH = 00001 muilla suoritusoikeus

Tiedoston sulkeminen

- Tiedosto suljetaan funktiolla **int close(int fildes);**
- Unix sulkee kaikki avoimet tiedostot, kun ohjelma päättyy.
- Sääntö on silti: Sulje tiedosto heti, kun et sitä enää tarvitse.
- Miksikö ?
 - Prosessin avointen tiedostojen lukumäärä on rajoitettu.

Esimerkki file1.c

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include<sys/types.h>
#include<sys/stat.h>
#include<fcntl.h>
#include"mydbg.h"

int main(void)
{
    int fd,fd2;

    CHECK((fd = open("Tiedosto1",O_CREAT | O_WRONLY,
        S_IRUSR | S_IWUSR | S_IRGRP) ) >= 0);

    CHECK(( fd2 = creat("Tiedosto2",
        S_IRUSR | S_IWUSR | S_IRGRP) ) >= 0 );

    close(fd);
    close(fd2);
    exit(0);
}
```

Esimerkki file2.c

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include<sys/types.h>
#include<sys/stat.h>
#include<fcntl.h>
#include"mydbg.h"

int main(void)
{
    int fd,fd2;

    umask(0);

    CHECK((fd = open("Tiedosto3",O_CREAT | O_WRONLY,
        S_IRUSR | S_IWUSR | S_IRGRP) ) >= 0);

    umask(S_IWUSR);

    CHECK(( fd2 = creat("Tiedosto4",
        S_IRUSR | S_IWUSR | S_IRGRP) ) >= 0 );

    close(fd);
    close(fd2);
    exit(0);
}
```

Tiedostosta lukeminen

- Avatusta tiedostosta luetaan merkkejä funktiolla: **ssize_t read(int fildes, void *buff, size_t nbytes)**
- Palauttaa luettujen merkkien lukumäärän tai 0 kun **EOF**.
- Muista: **read()** ei aina palauta arvonaan samaa arvoa kuin on pyydettyjen merkkien lukumäärä (nbytes): tiedoston viimeinen lukupyyntö jää yleensä vajaaksi!
- Jos **read()** keskeytyi kesken lukuoperaation ennenkuin yhtään tavua ehdittiin lukea, on **errno = EINTR**.
- Tällöin sovelluksen on itse osattava jatkaa lukuoperaatiota siitä mihin jäätiin.

Tiedostoon kirjoittaminen

- Avattuun tiedostoon kirjoitetaan funktiolla: **ssize_t write(int fildes, const void *buff, size_t nbytes)**
- Palauttaa kirjoitettujen merkkien lukumäärän.
- Yleensä paluuarvo on aina sama kuin kirjoitettavaksi pyydettyjen merkkien lukumäärä (nbytes).
- **write()** asettaa **errno = EINTR** jos kirjoitusoperaatio keskeytyi ennenkuin yhtään tavua ehdittiin kirjoittaa.
- Tällöin sovelluksen on itse osattava jatkaa lukuoperaatiota siitä mihin jäätiin.

Tiedostosta lukuesimerkki readn.c

```
/* Read "n" bytes from a descriptor. */
ssize_t
readn(int fd, void *vptr, size_t n)
{
    size_t nleft;
    ssize_t nread;
    char *ptr;

    ptr = vptr;
    nleft = n;
    while (nleft > 0) {
        if ((nread = read(fd, ptr, nleft)) < 0) {
            if (errno == EINTR)
                nread = 0; /* and call read()
                           again */
            else
                return(-1);
        } else if (nread == 0)
            break; /* EOF */

        nleft -= nread;
        ptr += nread;
    }
    return(n - nleft); /* return >= 0 */
}
```

Tiedostoon kirjoitusesimerkki writen.c

```
/* Write "n" bytes to a descriptor. */
ssize_t
writen(int fd, const void *vptr, size_t n)
{
    size_t nleft;
    ssize_t nwritten;
    const char *ptr;

    ptr = vptr;
    nleft = n;
    while (nleft > 0) {
        if ((nwritten = write(fd, ptr, nleft)) <= 0) {
            if (errno == EINTR)
                nwritten = 0; /* and call write()
                           again */
            else
                return(-1); /* error */
        }

        nleft -= nwritten;
        ptr += nwritten;
    }
    return(n);
}
```

Esimerkki: tiedoston kopiointi (copy.c)

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#include <unistd.h>
#include <sys/errno.h>

#define BUFFSIZE 8192

int main(void)
{
    int n;
    char buf[BUFFSIZE];

    memset(buf, 0, BUFFSIZE);

    while ((n=readn(STDIN_FILENO, buf, BUFFSIZE)) > 0)
        if (writen(STDOUT_FILENO, buf, n) != n) {
            perror("write error");
            exit(-1);
        }

    if (n < 0) perror("read error");
    exit(0);
}
```

Luku- ja kirjoitusposition asettaminen

- Luku/ kirjoitusposition voi asettaa funktiolla **off_t lseek(int fildes, off_t offset, int whence)**;
- Onnistunut kutsu palauttaa position tiedoston alusta laskettuna.
- Uusi positio määräytyy parametrin whence arvon perusteella seuraavasti:
 - **SEEK_SET** positio = offset
 - **SEEK_CUR** positio = positio + offset
 - **SEEK_END** positio = tiedoston koko + offset
- Nykyposition saa selville kutsulla:
 - **curpos = lseek(fd, 0, SEEK_CUR);**
- Tiedoston koon saa selville kutsulla:
 - **size = lseek(fd, 0, SEEK_END);**

Esimerkki: tiedoston kopiointi (copy2.c)

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#include <unistd.h>
#include <fcntl.h>
#include <sys/types.h>
#include <sys/stat.h>
#include "mydbg.h"

int main(int argc, char *argv[])
{
    int fd;
    off_t size;
    char *buf;

    if (argc != 3) { perror("Usage: copy2 infile outfile "); exit(1); }

    CHECK((fd = open(argv[1], O_RDONLY)) >= 0);

    size = lseek(fd, 0, SEEK_END);
    CHECK((buf = malloc(size)));

    lseek(fd, 0, SEEK_SET);
    CHECK((readn(fd, buf, size) == size));
    close(fd);

    CHECK((fd = open(argv[2], O_WRONLY|O_CREAT, S_IRUSR|S_IWUSR)) >= 0);

    CHECK((writen(fd, buf, size) == size));

    close(fd);
    free(buf);
    exit(0);
}
```

Tiedostojen tietorakenteita

- Tiedostojärjestelmän toteutukseen liittyy kolme tietorakennetta, joiden avulla voidaan järjestää mm. tiedostojen yhteiskäyttö:

- **Tiedostokuvaajataulu:** jokaisella prosessilla omansa eli on osa PCB:tä. Tästä käy ilmi avoimet tiedostot. Tiedostokuvaaja (se pieni kok.luku) vastaavassa lokerossa on linkki avoimet tiedostot tauluun sekä lipukkeita (FD_CLOEXEC).
- **Avoimet tiedostot taulu:** globaali, ts. sisältää kaikkien prosessien tietoja eli tiedoston luku- ja kirjoitusposition, viitelaskurin (monestako paikasta tulee viite), linkin indeksisolmutauluun ja lipukkeita.
- **Indeksisolmutaulu:** globaali, ts. yksi 'alkio' kutakin avattua tiedostoa kohden. Levyllä muistiin tuotu indeksisolmu ja lisätietoa: viitelaskuri, lipukkeita.

Seuraukset

- Sama tiedosto voi olla auki usealla prosessilla, koska vain yksi alkio indeksisolmutaulussa per tiedosto.
- Kahdella prosessilla voi olla yhteinen alkio avoimet tiedostot taulussa vain, kun lapsi on perinyt avoimet tiedostot äidiltään *fork()*-kutsussa.
- Saman prosessin kaksi tiedostokuvaajaa voi osoittaa samaan avoimet tiedostot taulun alkioon, jos kuvaajia on duplikoitu systeemikutsulla *dup()* tai *dup2()*.

Systeemikutsujen toiminta

- *read()* kasvattaa lukuposiitiota luettujen tavujen lkm:illä. Jos positio = tiedoston koko, palauttaa arvon 0 (= eof).
- *write()* kasvattaa positiota kirjoitettujen tavujen lkm:illä. Jos tiedoston koko kasvaa, arvo kopioidaan i- solmutauluun. Jos lipuke O_APPEND on asetettu, kopioidaan positiolle arvo ennen kirjoittamista i- solmutaulusta eli jokainen kirjoitus menee tiedoston loppuun.
- *lseek()* muuttaa vain positiota avoimet tiedostot taulussa. Se ei aiheuta koskaan siirrantää.

Tiedostokuvaajien kopiointi ja järjestely

- Avatun tiedostokuvaajan voi kopioida toisen tiedostokuvaajan arvoksi funktiolla
int dup(int filedes) tai
int dup2(int filedes1, int filedes2)
- Palauttavat uuden tiedostokuvaajan numeron.
- *dup()* kopioi parametrina annetun kuvaajan numeroltaan pienimpään vapaaseen tiedostokuvaajaan.
- *dup2()* sulkee kuvaajan filedes2 ja kopioi sen paikalle kuvaajan filedes1. Atominen toiminto.

Tiedoston ominaisuudet

- Avatun tiedoston lipukkeita voi kysellä ja asettaa funktiolla
int fcntl(int filedes, int cmd, ... /* int arg */)
 - F_DUPFD - tee duplikaatti tiedostokuvaajasta
 - F_GETFD, F_SETFD - kysy / aseta tdostokuvaajan lipuke FD_CLOEXEC (ts. suljetaanko tiedosto exec:ssä)
 - F_GETFL, F_SETFL - kysy / aseta käyttötapalipukkeita
 - O_RDONLY, O_RDWR, O_WRONLY (näille vain get)
 - O_APPEND kirjoitus aina loppuun
 - O_NONBLOCK estymätön I/O
 - O_SYNC synkroninen I/O
 - O_ASYNC asynkroninen I/O + signaali
 - F_GETLK, F_SETLK, F_SETLKW - kysy / aseta tiedostolukko

Kirjoittaminen levyille

- Moderneissa järjestelmissä on kirjoituspuskuri, joka saa aikaan viivytetyn kirjoittamisen: kirjoituspyyntöjä puskuroidaan ja lähetetään kerralla levyille.
- Jotkin sovellukset tarvitsevat välttämättä tiedon siitä, että tieto on todella kirjoitettu levyille, esim. tietokantaoperaatiosta on hyvä tietää, että tieto on mennyt levyille asti
- Tämän mahdollistavat kutsut
 - int fsync(int fd):** pakota tietty tiedosto levyille asti, sisältö ja mahdolliset ominaisuuksien muutokset
 - int fdatasync(int fd):** pakota tietyn tiedoston pelkkä sisältö levyille asti
 - void sync(void):** lähetä kaikki KJ:n puskuroimat kirjoitukset levyille (ei odota varsinaista kirjoitusta!)

Esimerkki (mode.c)

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#include <unistd.h>
#include <sys/types.h>
#include <fcntl.h>
#include "mydbg.h"

int check_mode(int fd)
{
    int accmode, val;

    CHECK((val=fcntl(fd,F_GETFL,0)) >= 0);

    accmode = val & O_ACCMODE;
    if (accmode==O_RDONLY) printf("read only");
    if (accmode==O_WRONLY) printf("write only");
    if (accmode == O_RDWR) printf("read write");

    if (val & O_APPEND)      printf(", append");
    if (val & O_NONBLOCK)    printf(", nonblocking");

    putchar('\n');
    return(0);
}
```

Lipukkeiden asetus (set_fl.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include<fcntl.h>

int set_fl(int fd, int flags)
{
    int val;

    if ((val = fcntl(fd, F_GETFL, 0)) < 0)
        return val;

    val |= flags;

    val = fcntl(fd, F_SETFL, val);

    return val;
}
```

Tiedoston ominaisuudet

- Tiedosto on jono tavuja.
- Siihen liittyy nimi, attribuutit ja datalohkot.
- Unix tallettaa nämä erilleen toisistaan.
- Hakemisto on tiedosto, jossa on peräkkäin pareja: tiedostonimi ja i-solmunumero.
- Hakemisto voi edelleen sisältää hakemistotiedostojen nimiä, jolloin muodostuu puurakenne.
- Tiedoston attribuutit on talletettu indeksisolmuun.
- Indeksisolmusta käy ilmi missä tiedoston datalohkot sijaitsevat.

Tiedostojen ominaisuuksien selvittäminen

- Tiedostojen ominaisuuksia voi kysellä funktioilla:
 - int stat(const char *file_name, struct stat *buf)**
 - int fstat(int filedes, struct stat *buf)**
 - int lstat(const char *file_name, struct stat *buf)**
- **stat()** osaa kulkea symbolista linkkiä pitkin todelliseen kohdetiedostoon.
- **lstat()** on muuten kuin **stat()**, mutta jos nimi on symbolinen linkki, se antaa linkkitiedoston ominaisuudet (ei kuulu UNIX03-speksiin).
- Onnistuneen kutsun paluuarvo riippuu pyydetystä operaatiosta.
- Epäonnistunut kutsu palauttaa -1.

struct stat

```
struct stat {
    dev_t      st_dev;      /* device */
    ino_t      st_ino;      /* inode */
    mode_t     st_mode;     /* protection */
    nlink_t    st_nlink;    /* number of hard links */
    uid_t      st_uid;      /* user ID of owner */
    gid_t      st_gid;      /* group ID of owner */
    dev_t      st_rdev;     /* device type */
    off_t      st_size;     /* total size, in bytes */
    blksize_t  st_blksize;  /* optim. blocksize for I/O */
    blkcnt_t   st_blocks;   /* # of blocks allocated */
    time_t     st_atime;    /* time of last access */
    time_t     st_mtime;    /* last modification */
    time_t     st_ctime;    /* last status change */
};
```

Tiedostotyytit (sys/stat.h)

- Tiedostotyytit ls -la
 - - tavallinen (teksti- tai binääri-)tiedosto
 - d hakemisto(tiedosto)
 - l symbolinen linkki(tiedosto)
 - c erikoistiedosto, merkkilaite
 - b erikoistiedosto, lohkolaite
 - p putki(tiedosto), FIFO
 - s pistoke(tiedosto)
- Tiedostotyytit (kentässä st_mode):
 - S_ISFIFO(mode) : FIFO
 - S_ISCHR(mode) : merkkilaite
 - S_ISDIR(mode) : hakemisto
 - S_ISBLK(mode) : lohkolaite
 - S_ISREG(mode) : normaali tiedosto
 - S_ISLNK(mode) : symbolinen linkki
 - S_ISSOCK(mode): pistoke

Esimerkki (filemod.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include<sys/types.h>
#include<sys/stat.h>
#include<mydbg.h>

int main(int argc, char *argv[])
{
    int i;
    struct stat buf;
    char *ptr;

    for (i = 1; i < argc; i++) {
        (printf("%s: ", argv[i]));
        CHECK(!lstat(argv[i], &buf) == 0);

        if (S_ISREG(buf.st_mode)) ptr = "regular";
        else if (S_ISDIR(buf.st_mode)) ptr = "directory";
        else if (S_ISCHR(buf.st_mode)) ptr = "character special";
        else if (S_ISBLK(buf.st_mode)) ptr = "block special";
        else if (S_ISFIFO(buf.st_mode)) ptr = "fifo";
        else if (S_ISLNK(buf.st_mode)) ptr = "symbolic link";
        else if (S_ISSOCK(buf.st_mode)) ptr = "socket";
        else ptr = "*** unknown mode ***";

        printf("%s\n", ptr);
    }
    exit(0);
}
```

Tiedostojen käyttöoikeudet

- Suoritettavaan prosessiin liittyy aina: real user id (uid), real group id (gid), effective user id (euid), effective group id (egid) ja supplementary group list.
- Lisäksi voi olla: saved user id ja saved group id.
 - uid ja gid: Todellinen prosessin omistaja ja hänen ensisijainen ryhmänsä. Saatu istunnon alussa salasana tiedostosta.
 - kuid ja egid: Käytetään tiedostojen käyttöoikeuksien tarkistuksessa.
- Aluksi kuid = uid ja egid = gid
- kuid muuttuu koodin suoritusajaksi, jos kooditiedostolla on omistajan antama s-oikeus (set-user-id).
- egid muuttuu koodin suoritusajaksi, jos kooditiedostolla on ryhmän S-oikeus (set-group-id).
- Esimerkkejä Linuxissa esim. ping ja traceroute

Tiedostojen käyttöoikeudet

- supplementary group list: Muodostetaan ryhmätiedoston /etc/group perusteella prosessia käynnistettäessä.
- Käytetään tiedostojen käyttöoikeuksien tarkistamisessa.
- saved uid ja saved gid: Näihin kopioidaan kuid ja egid, kun prosessi on käynnistymässä.
- Käyttöä set-uid ja set-gid ohjelmien yhteydessä.

Tiedoston käyttöoikeuksien määräytyminen

```
jos kuid = root niin
    saa kaikki oikeudet
muuten
    jos kuid = st_uid niin
        tarkista kohdasta 'user'
    muuten
        jos egid = st_gid | egid IN grouplist niin
            tarkista kohdasta 'group'
        muuten
            tarkista kohdasta 'other'
```

Tiedoston käyttöoikeuksien tarkastus

- Tiedoston käyttöoikeus voidaan tarkastaa funktiolla
int access(const char *pathname, int mode)
- Palauttaa 0, jos oikeus olemassa muuten -1
- mode:
 - R_OK onko lukuoikeus
 - W_OK onko kirjoitusoikeus
 - X_OK onko suoritus / läpikulkuoikeus
 - F_OK onko tiedosto olemassa

Esimerkki (access.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include<fcntl.h>
#include<sys/types.h>
#include"mydbg.h"

int main(int argc, char *argv[])
{
    if (argc != 2) { printf("usage: access <file>\n"); exit(1); }

    if(access(argv[1], F_OK) == 0) printf("file exists\n");
    if(access(argv[1], R_OK) == 0) printf("read access OK\n");
    if(access(argv[1], W_OK) == 0) printf("write access OK\n");
    if(access(argv[1], X_OK) == 0) printf("execute OK\n");

    exit(0);
}
```

Tiedoston käyttöoikeuksien muuttaminen

- Prosessi voi muuttaa omistamansa tiedoston käyttöoikeuksia funktioilla:
int chmod(const char *pathname, mode_t mode)
int fchmod(int filedes, mode_t mode)
- Palauttavat 0, jos funktion suoritus onnistuu.
- Käyttäjä voi muuttaa vain omistamiensa tiedostojen käyttöoikeuksia.
- Vain super-user voi muuttaa muiden omistamien tiedostojen käyttöoikeuksia.

Esimerkki (chmod.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include<sys/types.h>
#include<sys/stat.h>
#include"mydbg.h"

int main(void)
{
    struct stat statbuf;

    /* Haetaan foo:n oikeudet */
    CHECK((stat("foo", &statbuf)) == 0);

    /* Poistetaan foo:lta ryhmän ja muiden kirjoitusoikeus */
    CHECK((chmod("foo", (statbuf.st_mode & ~S_IWGRP & ~S_IWOTH))) == 0);

    /* Asetetaan bar:ille tietyt oikeudet vanhoista arvoista huolimatta */
    CHECK((chmod("bar", S_IRUSR | S_IWUSR | S_IRGRP | S_IROTH)) == 0);

    exit(0);
}
```

Tiedoston omistajan ja ryhmän muuttaminen

- Prosessi voi muuttaa eräin edellytyksin omistamansa tiedoston omistajaa ja ryhmää funktioilla:
int chown(const char *pathname, uid_t owner, gid_t group)
int fchown(int filedes, uid_t owner, gid_t group)
int lchown(const char *pathname, uid_t owner, gid_t group);
- Tiedoston omistajaa voi vaihtaa vain super-user.
- Omistamansa tiedoston ryhmän voi vaihtaa sellaiseen ryhmään johon kuuluu.
- **lchown()** muuttaa viitatta linkkitiedostoon linkkitiedoston omistajaa tai ryhmää.

Tiedoston uudelleennimeäminen ja poistaminen

- Tiedoston nimeä voi vaihtaa funktiolla:
int rename(const char *oldname, const char *newname)
- Toiminta vaihtelee sen mukaan onko oldname ja/tai newname tiedosto vai hakemisto.
- Tiedoston voi merkitä poistettavaksi funktiolla:
int unlink(const char *pathname)
- Jotta tiedoston voisi poistaa, on hakemistoon oltava sekä w-oikeus että x- oikeus. Tiedosto poistuu, kun viimeinenkin siihen osoittava linkki katkaistaan.
- Jos ns. *sticky bit* (S_ISVTX) on asetettu, tiedoston voi poistaa vain hakemiston tai tiedoston omistaja, tai superuser.

Tiedoston poistamisesta

- **unlink()** poistaa aina hakemistoalkion ja vähentää indeksisolmussa olevaa linkkien lukumäärää yhdellä.
- Jos lukumääräksi tulee 0, vapauttaa se myös tiedostoon kuuluneet lohkot sekä indeksisolmun.
- Jos parametrina annettu tiedosto on (symbolinen) linkkitiedosto, **unlink()** poistaa sen, ei linkin päässä olevaa tiedostoa.
- **unlink()** poistaa hakemistoalkion heti, mutta muut vapautukset tehdään vasta ohjelman päättyessä.
- Aputiedostolle voi tehdä **unlink()** heti, kun se on luotu, jolloin aputilan siivoaminen ei pääse unohtumaan.

Esimerkki (unlink.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include<fcntl.h>
#include<sys/types.h>
#include<sys/stat.h>
#include"mydbg.h"

int main(void)
{
    int fd;

    printf("Luodaan tempfile\n");
    CHECK((fd=creat("tempfile", S_IRWXU)) > 0);

    printf("Avataan se lukemista varten\n");
    printf("Tiedoston koko: %d\n", (int)lseek(fd,0,SEEK_END));

    sleep(10);

    printf("Poistetaan tiedosto\n");
    CHECK((unlink("tempfile") == 0);
```

Esimerkki (unlink.c)

```
printf("Kirjoitetaan tiedostoon vaikka se on poistettu \n");
CHECK(write(fd,"jepulis\n",8)==8);

printf("Tiedoston koko nyt: %d\n", (int)lseek(fd,0,SEEK_END));
close(fd);

printf("Se siit\u00e4\n");
exit(0);
}
```

Tiedostojen aikaleimat

- Indeksisolmussa on kolme aikaleimaa:
 - `st_atime` milloin tdstoa viimeeksi \u00e4ytetty
 - `st_mtime` milloin tdstoa viimeeksi muutettu
 - `st_ctime` milloin i-solmua viimeeksi muutettu
- Komento `ls` n\u00e4ytt\u00e4\u00e4 oletusarvoisesti milloin tiedostoa on viimeeksi muutettu eli kent\u00e4n `st_mtime`.
- Ko. kentt\u00e4\u00e4 hy\u00f6dynnet\u00e4\u00e4n esim. varmuuskopioinnissa (t\u00e4ydennyskopiot).
- Indeksisolmun tietojen kysely funktiolla `stat()` tms. ei muuta aikaleimoja.

Aikaleimojen asettaminen

- Omistamansa tiedoston aikaleimoja `st_atime` ja `st_mtime` voi muuttaa funktiolla:

`int utime(const char *filename, const struct utimbuf *buf);`

```
#include < utime.h>
struct utimbuf {
    time_t actime;
    time_t modtime;
}
```

Jos `buf = NULL`

`st_atime` <- current time
`st_mtime` <- current time

muuten

`st_atime` <- `times.actime`
`st_mtime` <- `times.modtime`

Hakemistojen k\u00e4sittely

- Hakemisto luodaan funktiolla:
`int mkdir(const char *pathname, mode_t mode)`
- Tyhj\u00e4 hakemisto poistetaan funktiolla:
`int rmdir(const char *pathname)`
- Ty\u00f6hakemistonsa nimen voi selvitt\u00e4\u00e4 funktiolla:
`char *getcwd(char *buf, size_t bufsz)`
- Ty\u00f6hakemistoa voi vaihtaa funktiolla:
`int chdir(const char *pathname)`
`int fchdir(int fd)`

Hakemistotiedoston lukeminen

- Vain k\u00e4ytt\u00f6j\u00e4rjestelm\u00e4 voi kirjoittaa hakemistotiedostoon.
- Hakemistotiedosto avataan lukemista varten funktiolla:
`DIR *opendir(const char *name);`
- Seuraava hakemistotiedoston alkio luetaan funktiolla:
`struct dirent *readdir(DIR *dir);`
- `readdir()` palauttaa NULL arvon hakemistotiedoston lopussa tai virhetilanteessa.
- Hakemistotiedosto suljetaan funktiolla:
`int closedir(DIR *dir);`
- **`DIR`** on oikeasti `struct __dirstream`

struct __dirstream ja struct dirent

```
struct __dirstream {
    int fd; /* File descriptor. */
    char * data; /* Directory block. */
    size_t allocation; /* Space allocated for the block. */
    size_t size; /* Total valid data in the block. */
    size_t offset; /* Current offset into the block. */
    off_t filepos; /* Position of next entry to read. */
    pthread_mutex_t lock; /* Mutex lock for this structure. */
};

struct dirent {
#ifdef _FILE_OFFSET_BITS && _FILE_OFFSET_BITS == 64
    ino64_t d_ino; /* inode number */
    off64_t d_off; /* offset to the next dirent */
#else
    ino_t d_ino; /* inode number */
    off_t d_off; /* offset to the next dirent */
#endif
    unsigned short int d_reclen; /* length of this record */
    unsigned char d_type; /* type of file */
    char d_name[256]; /* filename: UNIX03 */
};
```


TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

127/246

Esimerkki: Hakemistotiedoston listaus (dir.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include<sys/types.h>
#include<dirent.h>
#include<errno.h>
#include<mydbg.h>

int main(int argc, char **argv)
{
    DIR *dir;
    struct dirent *de;

    if ( argc < 2 ) {
        printf("Usage: dir <directory>\n"); exit(1);
    }

    CHECK((dir=opendir(argv[1])) != NULL);
    printf("Hakemisto %s\n",argv[1]);

    while( de = readdir(dir) ) {
        CHECK((printf("%s\n",de->d_name)) > 0);
    }

    CHECK(errno == 0);
    CHECK((closedir(dir)) == 0);
    exit(0);
}
```


TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

128/246

Tiedostojenkäsittelystä: tiedostokuvaajat ja FILE-osoittimet

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

130/246

Tiedostojen käsittely

- Tiedostoja voidaan käsitellä periaatteessa kahdella tavalla/tasolla:
 - Alhaisella tasolla: käyttämällä suoraan käyttöjärjestelmän palvelupyyntöjä ja tiedostokuvaajaa, ts. "int fd", tavupohjaisesti
 - Korkealla tasolla: Käyttämällä FILE-osoitinta ja siihen liittyviä monipuolisia funktioita

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

130/246

Alhaisen tason funktiot

- Tiedostojen käsittelyyn riittää periaatteessa viisi perusfunktiota: *open*, *read*, *write*, *lseek* ja *close*
- Näillä tehdään ns. puskuroimatonta siirrantää (*unbuffered I/O*)
- Kukin funktiokutsu synnyttää suoraan KJ:n palvelupyynnön ja siis saa aikaan palvelupyynnökeskeytyksen
- Nämä kutsut käsittelevät tiedostokuvaajaa (se *int fd*), jonka KJ liittää prosessiin
- Tiedostokuvaajien yläraja on OPEN_MAX (Linux: 256)
- Tiedostonimen pituuden yläraja on NAME_MAX (Linux: 255)
- Uudella prosessilla on valmiiksi kolme tiedostokuvaajaa:
 - STDIN_FILENO (tyypillisesti numeroarvo 0)
 - STDOUT_FILENO (tyypillisesti numeroarvo 1)
 - STDERR_FILENO (tyypillisesti numeroarvo 2)
- Katso */dev/fd*

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

131/246

Alhaisen tason funktiot

- Tiedostokuvaaja on osoitin prosessin avoimien tiedostojen tauluun
- Tässä taulussa on tyypillisesti
 - Lipukkeita (FD_CLOEXEC, O_SYNC, O_APPEND, jne.)
 - Tiedosto-osoitin, joka osoittaa kohtaan tiedostossa, josta seuraavaksi luetaan tai johon seuraavaksi kirjoitetaan
 - Viite itse tiedoston tietorakenteeseen (*v-node* tai *i-node*)
- Lukeminen ja kirjoittaminen on tehokkainta, jos operaatiot tapahtuvat levylohkojen kokoisina kutsuina
- Levylohkon koko löytyy *stat*-funktiolla ja tietorakenteen *struct stat* muuttujasta *st_blksize* (katso hieman aiemmat kalvot)
- Kirjoituksessa KJ tyypillisesti tekee jotain omaa puskurointiaan, tiedon voi pakottaa levyille kutsuilla *sync*, *fsync* tai *fdatasync*

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

132/246

Alhaisen tason funktiot

- *write*- ja *read*-funktiot kirjoittavat tai lukevat tiedosto-osoittimen osoittamasta kohdasta
- Lipukkeella *O_CREAT* suoritetaan atomisesti tiedoston luonti ja avaaminen, jos tiedostoa ei ollut
- Mitä tapahtuu, jos prosessin kaksi säiettä lukee samaa tiedostoa?
 - Jos ohjelma haluaisi ensin siirtää tiedosto-osoitinta ja sitten kirjoittaa tähän uuteen paikkaa, perustilanteessa tämä toiminta vaatii kaksi eri funktiokutsua eikä siis ole atominen.
 - Voi käydä seuraavasti:
 1. säie A tekee *lseek()*: tiedosto-osoitin siirtyy
 2. säie B tekee *lseek()*: tiedosto-osoitin siirtyy
 3. säie B lukee *read()*: tiedosto-osoitin siirtyy luetun verran
 4. säie A lukee *read()*: lukupositio on $2 * \text{lseek} + \text{read}$

Alhaisen tason funktiot

- Tähän ongelmaan on kuitenkin kolme ratkaisua
- Jos ohjelma haluaa kirjoittaa tiedoston loppuun, asettamalla "O_APPEND" lipukkeen, KJ pitää huolen, että kirjoitus tapahtuu aina oikeaan paikkaan
- Atominen lukeminen/kirjoittaminen tietyistä paikasta:
`ssize_t pread(int fd, void *buf, size_t nbytes, off_t offset)`
`ssize_t pwrite(int fd, void *buf, size_t nbytes, off_t offset)`
- Operaatiot suorittavat lukemisen tai kirjoittamisen tietyistä paikasta
- Huom. tiedosto-osoittimen paikka ei muutu
- *Pread* ja *ppwrite* ovat nopeampia kuin vastaava "lseek + read/write": miksi?

Ylemmän tason kutsut: standard I/O kirjasto (stdio)

- Ns. *standard* I/O-kirjaston kutsut peittävät alleen osan siirrän detajeista, kuten puskurien allokoinnin ja oikean koon määrittelyn sekä todelliset siirrän levyn kanssa
- *stdio*-kirjaston kirjoitti alun perin Dennis Ritchie n. vuonna 1975
- *stdio*-kirjaston keskeinen elementti on ns. *stream*
- Kaikki siirräntä tapahtuu näiden "virtojen" kautta
- Kun alhaisen tason funktiolla siirrettiin puhtaasti tavuja, *stdio*-kirjastolla voi myös käsitellä kansainvälisiä merkeitä, joissa kirjain koodataan useammalla kuin yhdellä tavulla
- Kirjasto ei välttämättä ole käytännössä tehokas, joustava kylläkin on

stdio-kirjastosta

- *stdio*-kirjaston idea on minimoida todellisten *read*- ja *write*-kutsujen määrä
- Tämä tapahtuu puskuroidalla tietoa, yleensä kolmella tavalla:
 - Täysin puskuroidu (*fully buffered*) (Linux 8192 tavua)
 - Rivi kerrallaan (*line buffered*)
 - Puskuroidaton (*unbuffered*)
- Lukeminen ja kirjoittaminen voi tapahtua merkki, rivi tai objekti kerrallaan
- Merkki kerrallaan: *getc*, *fgetc*, *getchar*, *ungetc*, *putc*, *fputc*, *putchar*
- Rivi kerrallaan: *fgets*, *gets*, *fputs*, *puts*
- Objekteja:
`size_t fread(void *ptr, size_t size, size_t nobj, FILE *fp)`
`size_t fwrite(void *ptr, size_t size, size_t nobj, FILE *fp)`

FILE-tietorakenne (libio.h)

```
struct _IO_FILE {
    int _flags; /* High-order word is _IO_MAGIC; rest is flags. */

    #define _IO_file_flags _flags

    /*The following pointers correspond to the C++ streambuf protocol. */
    /* Note: Tk uses the _IO_read_ptr and _IO_read_end fields
    directly. */

    char* _IO_read_ptr; /* Current read pointer */
    char* _IO_read_end; /* End of get area. */
    char* _IO_read_base; /* Start of putback+get area. */
    char* _IO_write_base; /* Start of put area. */
    char* _IO_write_ptr; /* Current put pointer. */
    char* _IO_write_end; /* End of put area. */
    char* _IO_buf_base; /* Start of reserve area. */
    char* _IO_buf_end; /* End of reserve area. */

    /* The following fields are used to support backing up and undo. */

    char *_IO_save_base; /* Pointer to start of non-current get area. */
    char *_IO_backup_base; /* Pointer to first valid character of
    backup area */
    char *_IO_save_end; /* Pointer to end of non-current get area. */
}
```

FILE-tietorakenne (libio.h)

```
struct _IO_marker {
    struct _IO_FILE *_chain;

    int _fileno;

    #if 0
    int _blksize;
    #else
    int _flags2;
    #endif
    _IO_off_t _old_offset; /* This used to be _offset but it's too
    small. */

    #define __HAVE_COLUMN /* temporary */
    /* 1+column number of pbase(); 0 is unknown. */
    unsigned short _cur_column;
    signed char _vtable_offset;
    char _shortbuf[1];

    /* char* _save_gptr; char* _save_egptr; */

    _IO_lock_t *_lock;
}
```

FILE-tietorakenne (libio.h)

```
#ifndef _IO_USE_OLD_IO_FILE
};

struct _IO_FILE_complete
{
    struct _IO_FILE _file;
};

#endif

#if defined _G_IO_IO_FILE_VERSION && _G_IO_IO_FILE_VERSION == 0x20001
    _IO_off64_t _offset;
    # if defined _LIBC || defined _GLIBCXX_USE_WCHAR_T
        /* Wide character stream stuff. */
        struct _IO_codecvt *_codecvt;
        struct _IO_wide_data *_wide_data;
    # else
        void *_pad1;
        void *_pad2;
    # endif
    int _mode;
    /* Make sure we don't get into trouble again. */
    char _unused2[15 * sizeof(int) - 2 * sizeof(void *)];
#endif
}
```

Esimerkki: ftest.c

```
#include <stdio.h>

/*
 * Käsittellään tiedostoa samaan aikaan int fd ja FILE *
 * tyyppisten muuttijien kautta.
 */

int main(int argc, char *argv[])
{
    int fd, fd2, merkki;
    FILE *fi = fopen(argv[1], "r");
    if (fi == NULL) { printf("Usage: %s <file>\n", argv[0]); return 0; }
    fd = fileno(fi);
    fd2 = fi->_fileno;
    merkki = fgetc(fi); /* Tämä lukupyynnö on tarpeen,
                        sillä FILE-osoittimen taustalla
                        olevaa osoitinta ja puskureita ei
                        alusteta ennen kuin ensimmäisellä
                        lukupyynnöllä. */

    /* Kokeile mitä tapahtuu, jos kommentoit
       tuon fgetc-rivin pois... */
    printf("%d %d\n", fd, fd2);
    printf("%s\n", fi->_IO_read_ptr);
    return 0;
}
```

Jotain funktioita

- int fwide(FILE *fp, int mode)
- void setbuf(FILE *fp, char *buf)
- int setvbuf(FILE *fp, char *buf, int mode, size_t size)
- int fflush(FILE *fp)
- FILE *fopen(char *pathname, char *type)
- FILE *freopen(char *pathname, char *type, FILE *fp)
- int fclose(FILE *fp)
- FILE *fdopen(int fd, char *type)
- int ferror(FILE *fp), int feof(FILE *fp), void clearerr(FILE *fp)
- long ftell(FILE *fp)
- int fseek(FILE *fp, long offset, int whence)
- void rewind(FILE *fp)
- int fileno(FILE *fp)
- fprintf, fscanf, tmpnam, tmpfile, ...

Signaalit

Sisällys

- Signaalin olemus
- Signaalin lähettäminen
- Signaaling odottaminen eli signaalikäsitteilyajan asettaminen
- Signaalijoukot
- Viritettyjen signaalien kysely
- Signaalimaskit
- Signaalien käyttö kommunikoinnissa - haitat
- Signaalijonot (Real-Time Signals Extension)

Signaali

- Signaali on ohjelmallinen keskeytys, joka virittää prosessinkuvaajassa signaalilipukkeen
- Signaali voi tulla asynkronisesti käyttöjärjestelmältä, toiselta prosessilta tai prosessilta itseltään
- Kaikille signaaleille on määritelty oletustoiminto, esim. prosessin päätyminen tai että signaalia ei huomioida mitenkään
- Prosessi voi asettaa lähes kaikille signaaleille myös oman käsittelyfunktion
- Poikkeus: signaali SIGKILL, SIGSTOP

Määritellyt signaalit (bits/signum.h)

```
#define SIGHUP 1 /* Hangup (POSIX). */
#define SIGINT 2 /* Interrupt (ANSI). */
#define SIGQUIT 3 /* Quit (POSIX). */
#define SIGILL 4 /* Illegal instruction (ANSI). */
#define SIGTRAP 5 /* Trace trap (POSIX). */
#define SIGABRT 6 /* Abort (ANSI). */
#define SIGIOT 7 /* IOT trap (4.2 BSD). */
#define SIGBUS 8 /* BUS error (4.2 BSD). */
#define SIGFPE 9 /* Floating-point exception (ANSI). */
#define SIGKILL 10 /* Kill, unblockable (POSIX). */
#define SIGUSR1 11 /* User-defined signal 1 (POSIX). */
#define SIGUSR2 12 /* User-defined signal 2 (POSIX). */
#define SIGPIPE 13 /* Broken pipe (POSIX). */
#define SIGALRM 14 /* Alarm clock (POSIX). */
#define SIGTERM 15 /* Termination (ANSI). */
#define SIGSTKFLT 16 /* Stack fault. */
#define SIGCHLD 17 /* Same as SIGCHLD (System V). */
#define SIGCONT 18 /* Child status has changed (POSIX). */
#define SIGSTOP 19 /* Continue (POSIX). */
#define SIGTSTP 20 /* Stop, unblockable (POSIX). */
#define SIGTTIN 21 /* Keyboard stop (POSIX). */
#define SIGTTOU 22 /* Background read from tty (POSIX). */
#define SIGURG 23 /* Background write to tty (POSIX). */
#define SIGXCPU 24 /* Urgent condition on socket (4.2 BSD). */
#define SIGXFSZ 25 /* CPU limit exceeded (4.2 BSD). */
#define SIGVTALRM 26 /* File size limit exceeded (4.2 BSD). */
#define SIGPROF 27 /* Virtual alarm clock (4.2 BSD). */
#define SIGWINCH 28 /* Profiling alarm clock (4.2 BSD). */
#define SIGIO 29 /* Window size change (4.2 BSD, Sun). */
#define SIGPOLL 30 /* Pollable event occurred (System V). */
#define SIGIO 29 /* I/O now possible (4.2 BSD). */
#define SIGSYS 31 /* Power failure restart (System V). */
#define SIGUNUSED 31 /* Bad system call. */
```

Signaalin lähettäminen

- Signaalin voi lähettää prosessille funktiolla:
int kill(pid_t pid, int signo)
 - pid > 0 : prosessille pid
 - pid == 0 : samaan prosessiryhmään kuuluville
 - pid < 0 : prosessiryhmään |pid| kuuluville prosesseille
- Käyttäjän prosessi voi lähettää signaaleja vain prosesseille, joiden uid tai euid on sama kuin itsellä
- Super-user voi lähettää signaaleja rajoituksetta
- Prosessi voi pyytää signaalin SIGABRT itselleen funktiolla
void abort(void): ei voi hylätä, mutta voidaan asettaa oma käsittelijä

Signaalin tilaaminen ja odottaminen

- Prosessi voi tilata signaalin SIGALRM funktiolla
unsigned int alarm(unsigned int seconds)
- Käyttöjärjestelmä lähettää signaalin SIGALRM prosessille aikaisintaan seconds sekunnin kuluttua
- Funktio palauttaa edellisestä ajastuksesta jäljellä olevan ajan, edellinen ajastin korvataan uudelle
- Jos prosessi ei hylkää tai käsittele tätä tilaamaansa signaalia, sen suoritus päättyy
- **alarm()**-kutsu kumoaa edellisen tilauksen
- Signaalia voi pysähtyä odottamaan funktiolla:
int pause(void)
- Prosessi herää, kun se saa minkä tahansa signaalin
- Signaali käsitellään normaalisti käsittelijäasetusten mukaan

Toiminta signaalin saapuessa

- Signaali voi olla:
 - estetty (masked, blocked), jolloin lipuke prosessinkuvaajassa virittyy, mutta signaalia ei toimiteta prosessille (signal pending)
 - sallittu (enabled), jolloin lipuke virittyy ja käsittely mahd. pian
- Kun signaali käsitellään, lipuke laukeaa ja signaali voidaan:
 - unohtaa (SIG_IGN)
 - hoitaa oletuksen mukaisesti (SIG_DFL), esimerkiksi unohtaa tai lopettaa prosessi
 - käsitellä prosessin omassa funktiossa

Signaalikäsittelijän asettaminen

- Signaalinkäsittelijä asetetaan funktiolla
int sigaction(int signum, const struct sigaction *act, struct sigaction *oldact);


```
struct sigaction {
    void (*sa_handler)(int);
    void (*sa_sigaction)(int, siginfo_t *, void *);
    sigset_t sa_mask;
    int sa_flags;
    void (*sa_restorer)(void); /* ei UNIX03 */
}
```
- Älä aseta sekä sa_handler että sa_sigaction funktioita, koska joissain arkkitehtuureissa rakenne on union.

sigaction parametreista

- **signum** = signaali, jonka käsittelijää kysellään tai jolle asetetaan käsittelijä.
- **act**: uusi toiminta tai NULL, jos kysytään vanhoja asetuksia
- **oact**: vanha toiminta tai NULL, jos vanhoja arvoja ei haluta ottaa talteen
- **sa_handler**
 - SIG_IGN unohda signaali
 - SIG_DFL toimi oletuksen mukaan
 - funktio() kutsuttava käsittelijäfunktio
- **sa_mask** = Käsittelyn ajaksi voidaan estää muita signaaleja (huom. SA_NODEFER)

Lipukkeita

- **sa_flags**-kenttä:
 - **SA_RESTART** signaali saa katkaista systeemikutsuja
 - **SA_RESETHAND** signaali käsitellään asetetussa käsittelijässä, jonka jälkeen **sa_handler <- SIG_DFL**
 - **SA_ONSTACK** käsittelijäfunktiio käyttää omaa erillistä pinoa
 - **SA_NOCHLDSTOP** signaali **SIGCHLD** lähetetään äitiprosessille vain prosessin päättyessä, ei sen pysähtyessä
 - **SA_SIGINFO** signaali vastaanottaa 3 parametria eikä yhtä. Tähän ominaisuuteen palataan myöhemmin.

Esimerkki signaaleista (signal1.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include<signal.h>
#include<string.h>
#include"mydbg.h"

static void sig_usr(int signo)
{
    if (signo == SIGUSR1)    printf("received SIGUSR1\n");
    else if (signo == SIGUSR2) printf("received SIGUSR2\n");
    else                    printf("received signal\n",
                                %d\n, signo);
    return;
}

int main(void)
{
    struct sigaction sig;
    sigemptyset(&sig.sa_mask);
    sig.sa_flags=0;
    sig.sa_handler = sig_usr;

    CHECK ( (sigaction(SIGUSR1,&sig,NULL)) == 0 );
    CHECK ( (sigaction(SIGUSR2,&sig,NULL)) == 0 );

    for ( ; ; )
        pause();
}
```

Signaalit ja systeemikutsut

- Signaali voi katkaista hitaan systeemikutsun suorituksen. Hitaita systeemikutsuja:
 - **read()**, **write()**: 'hitaille' tiedostoille (pääte, putki, verkkoyhteydet). Levytiedostoa käsittelevä kutsu ei voi katketa.
 - **wait()**, **pause()**: voivat katketa
 - **sleep()**: voi katketa (SysV), ei voi katketa (BSD)
 - Eräät **ioctl()** kutsut
 - Eräät prosessin välisen kommunikoinnin systeemikutsut
- Huom: Signaali voi tulla minkä tahansa kahden käskyn välillä.

Funktion suorituksen jatkaminen

- Kesken jääneen funktion uudelleenkutsuminen voi aiheuttaa ongelmia, jos funktio ei ole vapaakäyntinen (*re-entrant*), ts. ellei se ole toteutettu siten, että useita sen suorituksia voi olla meneillään yhtä aikaa.
- Ohjelman omia muuttujia ja omia vapaakäyntisiä funktioita saa käyttää vapaasti
- Ongelmia aiheuttavat:
 - **malloc()** ja **free()** sekä kaikki niitä käyttävät funktiot
 - funktiot, jotka tallettavat tuloksen staattiseen muistitilaan (esim. **getpwent()**)
 - **stdio**-kirjastoon kuuluvat funktiot (osa)

Mitä koodia signaalinkäsittelijään ?

- Ohje: mahdollisimman vähän koodia käsittelijään. Vain lipuke pystyy ja käsittely 'normaalissa' koodissa.
- Standardeista löytyy lista turvallisista funktioista, joita voi kutsua signaalinkäsittelijästä.

```
static volatile sig_atomic_t mysignow = 0;
```

```
int my_sighandler(int signo)
{
    mysignow = signo;
}
```

- Katso esimerkki *signal1-parempi.c*

Signaalijoukot

- Signaalijoukko on bittimaski, jonka avulla voi estää tai sallia yhdellä kertaa suuren joukon signaaleja.
- Signaalijoukkoa käsitellään funktioilla
 - int sigemptyset(sigset_t *set)**: luo tyhjän joukon
 - int sigfillset(sigset_t *set)**: täyttää joukon
 - int sigaddset(sigset_t *set, int signo)**: lisää joukkoon signaalin
 - int sigdelset(sigset_t *set, int signo)**: poistaa joukosta signaalin
 - int sigismember(sigset_t *set, int signo)**: tarkistaa onko kyseinen signaali asetettu joukkoon

Signaalijoukon kysely/asettaminen

- Prosessin kuvaajassa on bittimaski, josta käy ilmi mitkä signaalit on toimitettava prosessille käsiteltäväksi ja mitkä signaalit vain viritetään (ts. merkitään tulleeiksi).

- Maskin voi kysyä ja asettaa funktiolla:

```
int sigprocmask(int how, const sigset_t set, sigset_t *oldset);
```

```
Jos oldset != NULL niin
    oldset = nykyinen maski
Jos set != NULL niin
    jos how == SIG_BLOCK niin
        maski = maski + set
    jos how == SIG_UNBLOCK niin
        maski = maski - set
    jos how == SIG_SETMASK niin
        maski = set
```

Esimerkki: signaalijoukon kysely (siggroup.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<signal.h>
#include<unistd.h>
#include"mydbg.h"

int main(void)
{
    sigset_t    sigset;

    CHECK((sigprocmask(SIG_UNBLOCK, NULL, &sigset)) == 0);

    if (sigismember(&sigset, SIGINT))    printf("SIGINT ");
    if (sigismember(&sigset, SIGQUIT))   printf("SIGQUIT ");
    if (sigismember(&sigset, SIGUSR1))   printf("SIGUSR1 ");
    if (sigismember(&sigset, SIGALRM))   printf("SIGALRM ");

    /* remaining signals can go here */

    printf("\n");
    exit(0);
}
```

Esimerkki: signaalien estäminen ja kysely (signal2.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<signal.h>
#include<unistd.h>
#include<string.h>
#include"mydbg.h"

static void sig_quit(int);
struct sigaction sig;

int main(void)
{
    sigset_t newmask, oldmask, pendmask;

    sigemptyset(&sig.sa_mask);
    sig.sa_flags=0;
    sig.sa_handler = sig_quit;

    CHECK((sigaction(SIGQUIT,&sig,NULL)) == 0);
    sigemptyset(&newmask);
    sigaddset(&newmask, SIGQUIT);
    CHECK((sigprocmask(SIG_BLOCK,&newmask,&oldmask)) == 0);
    sleep(15); /* SIGQUIT here will remain pending */
    CHECK((sigpending(&pendmask)) == 0);

    if (sigismember(&pendmask, SIGQUIT))
        printf("\nSIGQUIT pending\n");

    CHECK((sigprocmask(SIG_SETMASK,&oldmask,NULL)) == 0);
    printf("SIGQUIT unblocked\n");
    sleep(5); /* SIGQUIT here will terminate with core file */
    exit(0);
}
```

Esimerkin jatkoa

```
static void sig_quit(int signo)
{
    printf("caught SIGQUIT\n");

    sig.sa_handler = SIG_DFL;

    CHECK((sigaction(SIGQUIT,&sig,NULL)) == 0);

    return;
}
```

Huomioita

- Viritetyt signaalit voi selvittää funktiolla:
int sigpending(sigset_t *set)
- Prosessi saa tiedon siitä, että signaali on tullut, mutta ei sitä kuinka monta kertaa se on tullut
- Esimerkki: tehdään jotain kriittistä ja sen jälkeen odotetaan SIGINT-signaalia ennen kuin jatketaan
- Funktion pause() käyttö ei aina riitä

```
sigset_t newmask, oldmask;
sigemptyset(&newmask);
sigaddset(&newmask, SIGINT);

CHECK((sigprocmask(SIG_BLOCK,&newmask,&oldmask)) == 0);
/* kriittinen osa koodia alkaa */
...
/* Kriittinen osa loppuu */
CHECK((sigprocmask(SIG_SETMASK,&oldmask,NULL)) == 0);

pause();
/* jatka prosessointia */
```

Maskin palauttaminen atomisesti

- Vanhan maskin palauttamisen ja pause()-kutsun välissä tuleva SIGINT jää huomaamatta
- Funktiolla:
int sigsuspend(const sigset_t *mask)
signaalimaskin asettaminen ja prosessin nukuttaminen tapahtuvat atomisesti.
- **sigsuspend()**-kutsussa annettu maski on voimassa vain ko. funktion aikana
- Kun funktio palaa, asettuu kutsua edeltänyt maski takaisin
- Oikea ratkaisu eo. tapauksessa on siis

Ratkaisu

```
sigset_t newmask, oldmask, zeromask;
sigemptyset(&zeromask);
sigemptyset(&newmask);
sigaddset(&newmask, SIGINT);

CHECK((sigprocmask(SIG_BLOCK, &newmask, &oldmask))
== 0);
/* kriittinen osa koodia alkaa */
...
/* kriittinen osa koodia loppuu */
CHECK((sigsuspend(&zeromask)) == 0);

/* jatka prosessointia */
```

Sovelluksen yleiset signaalit (handle_signals.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<string.h>
#include<unistd.h>
#include<signal.h>
#include<mydbg.h>

void handle_signals(int (*handler)(int))
{
    sigset_t set;
    struct sigaction act;

    CHECK((sigfillset(&set)) == 0);
    CHECK((sigprocmask(SIG_SETMASK, &set, NULL)) == 0);
    act.sa_flags=0;
    CHECK((sigfillset(&act.sa_mask)) == 0);
    act.sa_handler = SIG_IGN;
    CHECK((sigaction(SIGUP, &act, NULL)) == 0);
    CHECK((sigaction(SIGINT, &act, NULL)) == 0);
    CHECK((sigaction(SIGQUIT, &act, NULL)) == 0);
    CHECK((sigaction(SIGPIPE, &act, NULL)) == 0);
    act.sa_handler = handler;
    CHECK((sigaction(SIGTERM, &act, NULL)) == 0);
    CHECK((sigaction(SIGBUS, &act, NULL)) == 0);
    CHECK((sigaction(SIGFPE, &act, NULL)) == 0);
    CHECK((sigaction(SIGILL, &act, NULL)) == 0);
    CHECK((sigaction(SIGSEGV, &act, NULL)) == 0);
    CHECK((sigaction(SIGSYS, &act, NULL)) == 0);
    CHECK((sigaction(SIGXCPU, &act, NULL)) == 0);
    CHECK((sigaction(SIGXFSZ, &act, NULL)) == 0);
    CHECK((sigemptyset(&set)) == 0);
    CHECK((sigprocmask(SIG_SETMASK, &set, NULL)) == 0);
```

Signaalien käyttö kommunikointiin - haitat

- Sovelluksen käyttöön soveltuvia vapaita signaaleja ei ole riittävästi (käytännössä vain SIGUSR1 ja SIGUSR2)
- Signaalit eivät ole luotettava kommunikointitapa
 - Oletetaan että sovellus käynnistää 5 kyselyä ja jää odottamaan jokaiselta signaalilta kyselyn päättymisestä
 - Pahimmassa tapauksessa sovellus vastaanottaa vastauksista vain osan
 - Signaalin katoaminen on mahdollista silloin kun kaksi samaa signaalia saapuu prosessille niin nopeasti ettei ensimmäistä ehditä prosessoida
 - Ongelma johtuu siitä että kaikki järjestelmät eivät toteuta signaalien jonotusta

Haittojen jatkoa

- Signaalien toimituksella ei ole järjestystä
 - Oletetaan että sovellus vastaanottaa useita eri signaaleja ennenkuin yhdenkään signaalin signaalinkäsittelijää kutsutaan
 - Standardi ei määrittele missä järjestyksessä signaalit toimitetaan prosessille
 - Sovelluksen kannalta olisi hyödyllistä jos pystyisi määrittelemään tietyt signaalit korkeammalle prioriteetille
- Signaalien informaatioarvo
 - Sovellus saa tietoonsa vain minkä signaalin vastaanotti
 - Sovellus hyötyisi esimerkiksi tiedoista: miksi signaali tuli, keneltä se tuli, jne

Haittojen jatkoa

- Asynkronisyys
 - Signaali voi saapua prosessille missä tahansa suorituksen vaiheessa
 - Ohjelmassa pitää siis varautua signaalin saapumiseen kaikessa koodissa
 - Tämä lisää ohjelman monimutkaisuutta

POSIX.4 Real-Time Signals Extension (RTS)

- Lisää ohjelmassa käytettävissä olevia signaaleja
- Sallii signaalien jonotuksen siten että signaalit eivät katoa vaikka sama signaali on jo odottamassa
- Määrittelee signaalien välitysjärjestyksen
- Määrittelee lisää informaatiota, jota signaali toimittaa:
 - Kuka lähetti
 - Miksi lähetti
 - Mahdollisuus omaan dataan

RTS Signaalit

- RTS standardi määrittelee joukon signaaleja, joiden numerot ovat välillä SIGRTMIN ja SIGRTMAX
- Jos järjestelmä toteuttaa standardin on vähintään RTSIG_MAX signaalia käytettävissä
- Järjestelmässä toteutetun määrän saa selville käyttämällä *sysconf* kutsua
- Linuxissa arvo on 32

Signaalijonot

- Normaalisti ei voi luottaa siihen mitä tapahtuu, jos signaali saapuu ja sama signaali on jo odottamassa käsittelyä
- RTS määrittelee kuitenkin signaalijonon, jonka minimipituus on vähintään 32, todellisen arvon voi selvittää *sysconf* funktiolla
- Signaali asetetaan jonoon funktiolla
int *sigqueue*(pid_t pid, int signum, const union sigval value);
- Palauttaa 0 onnistuessaan, muuten -1 ja asettaa errno-arvon

Toteuttaako järjestelmä RTS:n (rtsok.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<string.h>
#include<unistd.h>
#include"mydbg.h"

int main(void)
{
    int val;

    CHECK((val = sysconf(_SC_REALTIME_SIGNALS)) != -1);
    if ( val > 0 )
        printf("Realtime signals found\n");
    else
        printf("No realtime signals found\n");

    CHECK((val = sysconf(_SC_SIGRTSIG_MAX)) != -1);
    if ( val > 0 )
        printf("Realtime signals max %d\n",val);
    else
        printf("No real-time signals\n");

    exit(0);
}
```

RTS signaalinkäsittelijät

- Standardi ei kerro voiko uusia ominaisuuksia käyttää vanhoille signaaleille vaikka monissa järjestelmissä niin voi
- RTS signaalinkäsittelijän saa määriteltyä *sigaction* funktiossa antamalla parametrina SA_SIGINFO lipuke struct sigaction kentässä sa_flags
- Tällöin voi käyttää sa_sigaction kenttää sa_handler kentän sijasta
- Signaalinkäsittelijän prototyyppi muuttuu tällöin muotoon:
void *rts_handler*(int signum, siginfo_t *info, void *context);

siginfo_t

```
typedef struct {
    int    si_signo; /* Signal number */
    int    si_errno; /* An errno value */
    int    si_code; /* Signal code */
    pid_t  si_pid; /* Sending process ID */
    uid_t  si_uid; /* Real user ID of sending process */
    int    si_status; /* Exit value or signal */
    clock_t si_utime; /* User time consumed */
    clock_t si_stime; /* System time consumed */
    sigval_t si_value; /* Signal value */
    int    si_int; /* POSIX.1b signal */
    void * si_ptr; /* POSIX.1b signal */
    void * si_addr; /* Memory location which caused fault */
    int    si_band; /* Band event */
    int    si_fd; /* File descriptor */
} siginfo_t;
```

Esimerkki (rtssignal.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include<signal.h>
#include<string.h>
#include"mydbg.h"

int main(void) {
    struct sigaction act;
    union sigval val;

    sigemptyset(&act.sa_mask);
    act.sa_flags = SA_SIGINFO;
    act.sa_sigaction = rts_handler;
    CHECK((sigaction(SIGUSR1, &act, NULL)) == 0 );
    CHECK((sigaction(SIGRTMIN, &act, NULL)) == 0 );
    CHECK((kill(getpid(), SIGUSR1)) == 0 );
    val.sival_int = 1234;
    CHECK((sigqueue(getpid(), SIGRTMIN, val)) == 0 );
    exit(0);
}
```

Esimerkin jatkoa

```
static void rts_handler(int signum, siginfo_t *info, void *context)
{
    printf("signal number: %d\n", info->si_signo);
    printf("sending process ID: %ld\n", (long)info->si_pid);
    printf("real user ID of sending process: %ld\n", (long)
        info->si_uid);
    switch (info->si_code) {
        case SI_USER:
            printf("Signal from user\n"); break;
        case SI_QUEUE:
            printf("Signal from sigqueue; value = %d\n",
                info->si_value.sival_int); break;
        case SI_TIMER:
            printf("Signal from timer expiration; value = %d\n",
                info->si_value.sival_int); break;
        case SI_ASYNCIO:
            printf("Signal from asynchronous I/O completion; value = %d\n",
                info->si_value.sival_int); break;
        case SI_MESGQ:
            printf("Signal from message arrival; value = %d\n",
                info->si_value.sival_int); break;
        default:
            printf("Other signal\n"); break;
    }
}
```

RTS signaalin odottaminen

- Signaalia voi odottaa funktiolla:
int sigwaitinfo(const sigset_t* set, siginfo_t *info)
 - Parametrinä annetaan odotettavat signaalit ja paluuarvona saadaan signaali, joka päätti funktion
 - info kenttään tallettuu mahdollinen lisäinformaatio
- Signaalia voi odottaa myös tietyn ajan funktiolla:
int sigtimedwait(const sigset_t *set, siginfo_t *info, const struct timespec *ts);
 - Palauttaa -1 ja errno==EAGAIN jos aikaraja täyttyy ennen signaalia
 - Muuten palauttaa saadun signaalin numeron

Prosessienhallinnan perusteet

Sisältö

- Prosessin luonti ja päättyminen
- Prosessin koodin vaihto
- Prosessin ominaisuudet ja niiden tutkiminen
- Toisen ohjelman kutsuminen
- daemon-ohjelmointi

Prosessin hallinnan pääsysteemikutsut

- Uuden prosessin luonti fork()
- Prosessin koodinvaihto exec()
- Prosessin lopettaminen exit()
- Prosessin päättymisen odotus wait(), waitpid()

Prosessin luonti

- Prosessi luodaan funktiolla:
pid_t fork(void): palauttaa kutsuvalle prosessille lapsiprosessin numeron ja lapsiprosessille 0.
- fork()-kutsun tuloksena syntyy uusi prosessi, joka on 'klooni' äitiprosessista.
 - yhteinen koodi
 - samat muuttujien arvot
 - samat prosessinkuvaajan perustiedot
 - yhteiset avoimet tiedostot
- Kummallakin on kuitenkin:
 - oma data-alue
 - oma prosessinkuvaaja
- fork()-kutsun jälkeen ei voi olla varma siitä kumpi prosessi (äiti vai lapsi) jatkaa aiemmin suoritustaan. Jos järjestys tärkeää, on ohjelmoitava itse synkronointi.

Esimerkki (fork.c)

```
#include<stdio.h>
#include<stdlib.h>
#include<unistd.h>
#include"mydbg.h"

int glob = 6; /* external variable in initialized data */
char buf[] = "a write to stdout\n";

int main(void)
{
    int var; /* automatic variable on the stack */
    pid_t pid;

    var = 88;
    CHECK(write(STDOUT_FILENO, buf, sizeof(buf)-1) == sizeof(buf)-1);
    printf("before fork\n");

    CHECK((pid = fork()) >= 0);

    if (pid == 0) { /* child */
        glob++; /* modify variables */
        var++;
    } else /* parent */
        sleep(2);

    printf("ppid=%d,pid=%d,glob=%d,var=%d\n",getppid(),getpid(), glob, var);
    exit(0);
}
```

Esimerkki (fork2.c)

```
/* Samaa koodi kuin fork.c:ssä */
...
int status=0;
...
/* Samaa koodi kuin fork.c:ssä */

else /* parent */
{
    printf("Waiting for child %d\n",pid);

    if(waitpid(pid,&status,WUNTRACED) == -1)
    {
        perror("waitpid");
        exit(-1);
    }

    if(WIFEXITED(status) != 0)
        printf("Child exited normally\n");

    printf("Child returned: %d\n",WEXITSTATUS(status));

    if(WIFSIGNALED(status))
        printf("Child returned due to a signal which was not caught: %d\n",
            WTERMSIG(status));
}

printf("ppid=%d,pid=%d,glob=%d,var=%d\n",getppid(),getpid(), glob, var);
exit(0);
}
```

Lapsiprosessin luonti

- Lapsiprosessi luodaan, kun:
 - halutaan suorittaa äiti- ja lapsiprosessissa erillinen osa samassa tiedostossa olevasta koodista. Esim. verkkosovelluksissa on tavallista, että palvelija luo lapsiprosessin antamaan palvelua ja jää itse odottamaan uusia palvelupyyntöjä.
 - halutaan suorittaa kokonaan toinen ohjelma. Tällöin fork()-kutsun jälkeen on lapsiprosessissa myös exec()-kutsu, eli se vaihtaa suoritettavaa koodia. Esim. komentotulkit käyttävät tätä menetelmää.

Prosessin loppuminen

- Unix-spesifiisiin lopputoimiin kuuluu tiedostojen sulkeminen, muistitilan vapauttaminen sekä äitiprosessin signaointi, mutta prosessinkuvaaja jää vielä olemaan ("zombie"), koska paluuarvon välittäminen äitiprosessille ja laskutustietojen kokoaminen on vielä kesken.
- Jos äitiprosessi on päättynyt ennen lapsiprosessia, merkitsee ydin zombieiden äidiksi prosessin 1 (init). Se kokoaa laskutustiedot ja vapauttaa prosessinkuvaajan.

Lapsiprosessin päätyminen

- Kun lapsi prosessi päättyy, saa äiti aina signaalin SIGCHLD.
- Oletusarvo on, että äiti ei välitä tästä signaalista.
- Äiti voi pysähtyä odottamaan lapsen päättymistä funktioilla:
pid_t wait(int *status)
pid_t waitpid(pid_t pid, int *status, int options)
- Jos lapsiprosessi on jo päättynyt, pääsee äitiprosessi heti jatkamaan.
- Funktiolla *waitpid()* voi määrätä odotettavaksi jonkin tietyn prosessin päättymistä, kun taas funktiolla *wait()* odotetaan minkä tahansa lapsen päättymistä.

Koodinvaihto

- Prosessi voi myös suorittaa toisen ohjelman, ts. vaihtaa koodinsa
- Tämä tapahtuu funktiolla **int exec(...)**
- Exec-funktiosta löytyy eri variaatioita tarpeen mukaan
int exec(const char *pathname, const char *arg0, ..., NULL)
int execl(const char *pathname, const char *arg0, ... NULL, const char *envp[])
int execve(const char *pathname, const char *argv[], const char *envp[])
int execlp(const char *filename, const char *arg0, ..., NULL)
int execlvp(const char *filename, const char *argv[])

Koodinvaihto

- Koodia voi etsiä polkunimen mukaan kutsuilla `exec()`, `execv()`, `execle()` ja `execve()`
- Tiedostonimen mukaan ympäristömuuttujan `PATH` määrittelemistä hakemistoista kutsuilla `execp()` ja `execvp()`
- Koodille voi välittää argumentit joko listana (`l`) tai vektorina (`v`), vrt. `exec()` vs. `execv()`
- Koodille voi myös antaa haluamansa ympäristömuuttujat vektorina kutsuissa `execle()` ja `execve()`
- Äidin ympäristömuuttujat periytyvät lapselle sellaisenaan `environ`-muuttujasta

Koodinvaihto

- Kaikki edelliset funktiot kutsuvat funktiota:
`int execve(const char *filename, const char *argv[], char *const envp[])`
- Tässä *filename* pitää osoittaa ohjelmaan tai shell-skriptiin
- Ensimmäinen argumentti on aina ohjelman nimi
- Signaalit nollataan
- Onnistuessaan, kutsu ei palauta paluuarvoa, kun ei ole tarkoitus olla ketään, jolle palauttaa
- Virhetilanteessa paluuarvo on `-1` ja *errno* on asetettu

Koodinvaihto

- Käynnistytvä prosessi perii mm. kutsuvan prosessin tunnuksen (process ID) ja avoimet tiedostokuvaajat
- `fcntl`-funktio kutsulla voidaan määritellä jokaiselle tiedostokuvaajalle, jätetäänkö kuvaaja auki vai suljetaanko se `exec`-kutsun yhteydessä
- Katso esimerkki `open-exec1.c`, komentorivi-parametreista riippuen:
 - Uusi ohjelma lukee aiemmin avatusta tiedostokuvaajasta ilman omaa `open`-kutsua
 - Uusi ohjelma lukee omasta `stdin` virrastaan, joka viittaa edellisen ohjelman avaamaan tiedostoon

Periydyvät tiedot

OMINAISUUS	<code>fcntl</code>	<code>exec()</code>	KYSELY	ASETTAMINEN
prosessin numero	pid	ei	+	<code>getpid()</code>
vanhemman uro	ppid	ei	+	<code>getppid()</code>
prosessiryhmä		+	+	<code>getpgid()</code>
prosessin istunto		+	+	<code>setsid()</code>
hallintapäälle		+	+	<code>setuid()</code>
omistajan numero	uid	+	+	<code>setreuid()</code>
omistajan nimi	uid	+	+	<code>setreuid()</code>
ryhminumero	gid	+	+	<code>getgid()</code>
ryhmä	egid	+	+	<code>setregid()</code>
muut ryhmänumerot		+	+	<code>setgroups()</code>
komentorivivargumetit	t	+	ei	<code>argc, argv[]</code>
ympäristömuuttujat		+	+	<code>getenv()</code> , <code>environ</code>
resurssit		+	+	<code>getrlimit()</code>
resurssien käyttö	ei	+	+	<code>getrusage()</code>
mm. utime, stime				
prioriteetti		+	+	<code>getpriority()</code>
työkalukemist		+	+	<code>getcwd()</code>
muut hakemistot		+	+	<code>chdir()</code>
käyttöoikeusmasks		+	+	<code>umask()</code>
tiedostokuvaajat		+	+	<code>fcntl()</code>
tiedostoluok	ei	+	+	<code>fcntl()</code>
muistikuvaukset		+	+	<code>map()</code>
realityn-sijon	ei	+	+	<code>setitimer()</code>
muut ajastimet		+	+	<code>setitimer()</code>
signaalimaski		+	+	<code>sigprocmask()</code>
signaalien käsittely		+	+	<code>sigaction()</code>
odottavat signaalit	ei	+	+	<code>kill()</code> , <code>killpg()</code> , ...

Esimerkki (exec1.c)

```
#include<sys/types.h>
#include<sys/wait.h>
#include<unistd.h>
#include<stdio.h>

int main(int argc, char *argv[])
{
    if(argc == 1)
    {
        printf("Usage: %s command par1 par2 ...\n",argv[0]);
        return 0;
    }

    printf("*****Suorittamassa exec-kutsun...\n");

    /* specify pathname, specify environment */
    if (execv(argv[1],&argv[1]) < 0)
        perror("execle error");

    else printf("tänne ei koskaan päästä\n");

    return 0;
}
```

Esimerkki (exec2.c)

```
#include<sys/types.h>
#include<sys/wait.h>
#include<unistd.h>
#include<stdio.h>

int main(int argc, char *argv[])
{
    pid_t pid;
    if(argc == 1)
    {
        printf("Usage: %s command param1 param2 ...\n",argv[0]);
        return 0;
    }

    printf("*****Suorittamassa exec-kutsun...\n");
    if ( (pid = fork()) < 0)
        perror("fork error");
    else if (pid == 0) /* This is the child */
    {
        if (execvp(argv[1],&argv[1]) < 0)
            perror("execle error");
    }

    if (waitpid(pid, NULL, 0) < 0)
        perror("wait error");

    printf("*****exec suoritettu\n");
    return 0;
}
```

Toisen ohjelman kutsuminen

- Funktiolla:
int system(char *string) voi suorittaa toisen ohjelman ilman suoranaista koodin vaihtoa
- Kutsuva ohjelma jatkaa suoritustaan, kun system-kutsu palaa
- Funktio kutsuu komentotulkia "sh" ja antaa tälle ohjelman "string" parametrina
- Paluuarvo on suoritettujen ohjelman paluuarvo, mutta muoto seuraa wait-funktiota, esim. **WEXITSTATUS(int status)**
- Virhetilanteessa paluuarvo on **-1**

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

193/246

Esimerkki (system.c)

```
#include<stdio.h>
#include<unistd.h>
#include<stdlib.h>
#include<signal.h>
#include<sys/wait.h>

int main(int argc, char *argv[])
{
    int i;
    int ret;

    for (i = 1; i < argc; i++)
    {
        /* once for each command-line arg */
        ret=system(argv[i]);

        printf("Paluuarvo: %d (ret %d)\n",WEXITSTATUS(ret),ret);

        if (WIFSIGNALED(ret) &&
            (WTERMSIG(ret) == SIGINT || WTERMSIG(ret) == SIGQUIT))
        {
            printf("painettu CTRL-C tai QUIT\n");
        }
    }
    return 0;
}
```


TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

194/246

System-kutsu exec-kutsuna?

- Voiko system-kutsun toteuttaa käyttäen exec-kutsua?
- Entä päinvastoin?

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

195/246

Esimerkki: system-kutsu exec-kutsun avulla

```
int ret;
char *komento;
char params[]; /*[0]="sh", [1]=komento, [2]=eka parametri, jne...*/

pid=fork();
if(pid==0) /* child */
{
    ret=exec(komento,params);

    return ret;
}

wait(&ret); /* odotetaan lapsen poistumista */
...
```


TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

196/246

Esimerkki: exec-kutsu system-kutsun avulla

```
Mitään ei pitäisi palautua kutsujalle.
...
Kopioidaan params[] yhdeksi merkkijonoksi param
...
/* sitten: */
ret=system(param);
return WEXITSTATUS(ret);
...

/* tai suoraan */
return WEXITSTATUS(system(params));
```


TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

197/246

Daemon-ohjelmointi

- ns. "daemon" on taustalla toimiva prosessi, joka tyypillisesti ei koskaan pääty
- Käyttöjärjestelmässä pyörii lukuisia daemon-prosesseja, jotka suorittavat erilaisia tehtäviä, esim.
 - atd: mahdollistaa komentojen suorittamisen ajatettuna
 - kjournald: ylläpitää tietoa tiedostojärjestelmän muutoksista
 - klogd: kernel logging daemon
 - lpd: tulostuksen hoitava daemon
 - sshd: ssh-palvelin
 - swapd: sivutuksen mahdollistava daemon
 - syslogd: system log-daemon, lokiin kirjoitus

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

198/246

Daemon-ohjelmointi

- Daemon-prosessi suoriutuu siis "piilossa" taustalla
- Sillä ei ole ohjaavaa terminaalaa: ei *STDIN/OUT/ERR*
- Yksinkertainen taustakäynnistys ei riitä näille pitkäkestoisille ohjelmille: ei irroita prosessia lopullisesti terminaalista, joka sen käynnisti
- "Temppu" tehdään siten, että käynnistetään uusi(a) lapsiprosesseja
- Äiti-prosessi lopettaa suoraan ja lapset mm. hankkivat uuden istunnon, sulkevat kaikki tiedostot ja vaihtavat työhakemistonsa
- Lisäksi uuteen daemoniin tarvittaneen jokin kommunikointiyhteys ja sen pitäisi myös pystyä kertomaan toiminnastaan
- EI UNIX03-määrittelyssä: *daemon(int,int)*

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

199/246

Daemon-ohjelmoinnin vaiheet

- I *fork()*, jotta äiti voi suorittaa *exit()* kutsun ja kontrolli palaa komentoriville. Tarvitaan, koska uusi prosessi ei ole prosessiryhmän johtaja.
- II *setsid()*, jotta päästään prosessiryhmän ja sessior ryhmän johtajaksi. Koska kontrollipääte on yhdistetty sessioon, tämä uusi sessio ei vielä ole hankkinut kontrolliprosessia.
- III *fork()* uudestaan, jos ei haluata edes mahdollisuutta kontrollipääteeseen joskus tulevaisuudessa, äiti suorittaa *exit():n*.
- IV *chdir("/")* varmistamaan ettei prosessi sido nykyistä työhakemistoaan käyttöönsä ikuisesti.
- V *umask(0)*, jotta on kontrolli kirjoittamiseen.
- VI Suljetaan kaikki tiedostokuvaajat, myös *STDIN*, *STDOUT*, ja *STDERR*.

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

200/246

Esimerkki

```
int main()
{
    if (jukan_daemon() < 0) /* alustustempu */
    {
        perror("daemon");
        exit(2);
    }
    process(); /* Varsinainen demoni */
    return 0;
}

void process()
{
    /* avaa jokin loki, jonne voit kertoa tekemisistäsi */

    /* avaa jokin paikka, josta otat vastaan tekemistä */
    /* odottele jotain tekemistä? */

    /* lopeta vain, jos niin käsketään */
}
```


TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

201/246

Esimerkki

```
int jukan_daemon()
{
    switch (fork()) { /* 1. fork */
        case 0: break;
        case -1: return -1;
        default: _exit(0); /* alkuperäinen prosessi poistuu */
    }

    if (setsid() < 0) return -1; /* hankitaan oma istuntomme */

    switch (fork()) { /* 2. fork */
        case 0: break;
        case -1: return -1;
        default: _exit(0);
    }

    chdir("/"); /* vaihdetaan työhakemisto */

    closeall(); /* suljetaan kaikki tiedostot ml. STD_IN/OUT/ERR */

    open("/dev/null", O_RDWR); /* avataan /dev/null */

    dup(0); /* Ohjataan STD_OUT /dev/null:iin. Miten? */
    dup(0); /* Ohjataan STD_ERR /dev/null:iin. Miten? */

    return 0;
}
```


TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

202/246

Monipuolista siirrantää

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

204/246

Sisältö

- Estymätön siirrantää
- Monen tiedostokuvaajan käsittely rinnakkain
- Asynkroninen siirrantää
- Tiedostojen lukitseminen
- Muistiin kuvatut tiedostot

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

204/246

Estymätön ja asynkroninen siirräntä

- Eri palvelimet tyypillisesti lukevat useampaa tietovirtaa (putket, tietoliikennepistokkeet, tiedostot,...)
- Palvelin ei voi jäädä odottamaan, että tietovirta on valmis luettavaksi (tai kirjoitettavaksi) esimerkiksi,
 - Tiedoston avaus lopulta onnistuu (putken toinen pää avattu tai tiedosto vapautuu toiselta prosessilta)
 - Saataisiin syötettä asiakkaalta (putkesta, pistokkeesta, näppäimistöltä)
 - Tulisi tilaa kirjoittamista varten (putkeen, pistokkeeseen)
 - Joku vapauttaisi tiedostolukituksen (*fcntl*)
 - Tietty *ioctl*-kutsut valmistuisivat
 - Prosessien välinen tiedonsiirto valmistuisi

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

205/246

Estymätön ja asynkroninen siirräntä

- Jos tietää etukäteen, mikä tiedostokuvaaja on valmis, voi käyttää estyviä systeemikutsuja
- Jos aktiivisuus on satunnaista, voi sovelluksen toteuttaa kahdella tavalla
 - Luo kullekin asiakkaalle oma prosessi, joka käyttää estyviä systeemikutsuja
 - Tee kaikille yhteinen prosessi, joka käyttää estymättömiä systeemikutsuja

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

206/246

Siirräntän eri muodot

- Siirräntää voi tehdä hyvin erilaisilla tavoilla:
 1. *Synkronoitua*: suoritettu, kun fyysinen siirräntä on päättynyt
 2. *Synkronoimatonta*: suoritettu, kun siirräntä prosessin ja käyttöjärjestelmän puskurin välillä tapahtunut
 3. *Synkronista*: funktiokutsu palaa, kun siirräntä on tapahtunut (kuten yllä)
 4. *Asynkronista*: funktiokutsu palaa, kun siirräntä on alustettu, tulos tarkastetaan erikseen muilla kutsuilla
- Kaksi ensimmäistä viittaa siihen, miten määritellään "onnistuminen"
- Kaksi jälkimmäistä määrittelee, milloin funktiokutsu palaa, ts. mikä riittää onnistuneeseen funktiokutsuun
- Näiden lisäksi siirräntä voi olla *estyvää* tai *estymätöntä*

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

207/246

Synkronoitu siirräntä

- Yleensä tehtäessä write-operaatio, KJ puskuroid tietoa ja kirjoittaa sen vasta myöhemmin
- Voidaan kuitenkin määritellä, että halutaan siirräntä tapahtuvaksi heti, esimerkiksi *open*-kutsussa:
`fd=open("tiedosto",O_WRONLY,O_SYNC)`

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

208/246

Estymätön siirräntä

- Toistaiseksi kaikki siirräntä on oletettu tapahtuvan estyvänä, ts. funktiokutsu palaa vasta, kun siirräntä on todella tapahtunut
- Siirräntä voidaan määritellä estymättömäksi, jolloin kutsu palauttaa virheilmoituksen, jos siirräntä aiheuttaisi prosessin pysähtymisen
- Tällöin siirräntän systeemikutsut *read* ja *write* eivät jätä prosessia odottamaan

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

209/246

Estymätön siirräntä

- *open*- tai *fcntl*-kutsuissa voidaan asettaa käyttötavaksi *O_NONBLOCK*
- Jos kutsua ei voi saattaa toimintaa loppuun asti, se palauttaa arvon -1 ja *errno* == *EAGAIN*
- Toimintoa voidaan kokeilla uudelleen hetken päästä
- Jatkuva "kokeilu" voi kuitenkin olla epätehokasta ja monimutkaistaa usein toteutusta
- Olisi hyvä saada vinkki, kun jotain olisi oikeasti siirrettävissä

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

210/246

Estymätön siirräntä

- Prosessi tarkkaillee montaa kuvaajaa, mistä tiedetään mitä voi lukea tai kirjoittaa ?
 - Yritetään lukea tai kirjoittaa vuorotellen kutakin kuvaajaa eli aktiivinen tarkkailu
 - Kysellään systeemikutsuilla *select* tai *poll* mitä kuvaajia voi käsitellä odottamatta
 - Saadaan signaali, kun on käsiteltävää
- Kahden jälkimmäisen kohdalla selvítettävä, mikä tiedostokuvaaja on tullut aktiiviseksi (ts. prosessi ei esty)

Estymätön siirräntä: select

- *select*-funktio kutsu on tärkeä mm. palvelimissa
int select(int n, fd_set *readfds, fd_set *writefds, fd_set *exceptfds, struct timeval *timeout)
- Kutsussa
 - *int n*: suurimman tiedostokuvaajan numero + 1
 - *fd_set readfds*: lista niistä tiedostokuvaajista, joista halutaan lukea
 - *fd_set writefds*: lista niistä tiedostokuvaajista, joihin halutaan kirjoittaa
 - *fd_set exceptfds*: lista niistä tiedostokuvaajista, joiden poikkeustilanteesta ollaan kiinnostuneita
 - *struct timeval *timeout*: antaa maksimajan, jonka jälkeen kutsu palaa

Estymätön siirräntä: select

- *select*-funktio kutsu palaa heti, kun yksikin tiedostokuvaaja on valmis, ts.
 - Yhdestäkin annetuista *readfds*-tiedostokuvaajista voidaan lukea
 - Yhteenkin annetuista *writefds*-tiedostokuvaajista voidaan kirjoittaa
 - Yksikin tiedostokuvaaja on poikkeustilassa
 - Annettu aika kului umpeen
- Kun kutsu palaa, useampi tiedostokuvaaja voi olla valmis käsiteltäväksi:
 - *Paluuarvo 0*: aika kului umpeen
 - *1-n*: 1-n tiedostokuvaajaa valmiina
 - *-1*: virhe ja *errno* asetettu
- Tyhjä lista kuvaajia annetaan arvona *NULL*

Estymätön siirräntä: select

- *fd_set* tietotyyppi on taulukko bittikenttiä
- Linux rajaa taulukon alkioiden lukumääräksi 1024, ts. näin monta kuvaajaa voi olla tarkkailtavana tiettyä operaatiota varten
- Tiedostokuvaajien käsittelyyn *select*-kutsun kanssa liittyy useampi makro-funktio
 - *FD_CLR(int fd, fd_set *set)*: poistaa tiedostokuvaajan maskista
 - *FD_ISSET(int fd, fd_set *set)*: palauttaa true, jos tiedostokuvaaja on asetettu maskiin, ts. valmis
 - *FD_SET(int fd, fd_set *set)*: lisää tiedostokuvaajan maskiin
 - *FD_ZERO(fd_set *set)*: tyhjentää maskin

Estymätön siirräntä: select

- Kutsuun kuuluva aika määritellään tietorakenteella:

```
struct timeval {
    unsigned long tv_sec; /* seconds */
    unsigned long tv_usec; /* microseconds */
};
```
- Kun kutsu palaa, tietorakenteen sisältöön ei kannata luottaa
 - Esimerkiksi Linux tallettaa tuohon jäljelle jääneen ajan, mutta kaikki KJ:t eivät tuota tee
- Kutsua voi myös käyttää nukkumiseen: aseta kaikki eri *fds*-kentät *NULL*-arvoiksi
- Esimerkki: *select.c* (ja *select_test*)

Estymätön siirräntä: select-kutsun logiikka

```
int fd1, fd2, fd3;
fd_set rset;
int ret, max_fd;
struct timeval timeout;
...
/* avaa kaikki tiedostokuvaajat */
/* max_fd on suurin tiedostokuvaajan numero */
...
/* sitten vaikka ikuinen silmukka */
while(1)
{
    FD_ZERO(&rset); /* tyhjennetään bittikenttä */
    FD_SET(fd1, &rset); /* Lisätään fd1 kuunneltaviin */
    FD_SET(fd2, &rset); /* Lisätään fd2 kuunneltaviin */
    FD_SET(fd3, &rset); /* Lisätään fd3 kuunneltaviin */
    timeout.tv_sec=1; timeout.tv_usec=500000; /* 1.5s */

    ret=select(max_fd+1, &rset, NULL, NULL, &timeout);
```

Estymätön siirräntä: select-kutsun logiikka

```
if(ret > 0) /* Jokin tiedostokuvaaja laukesi? */
{
    if(FD_ISSET(fd1,&rset))
    {
        /* lue tavara ja tee sillä jotain */
    }
    if(FD_ISSET(fd2,&rset))
    {
        /* lue tavara ja tee sillä jotain */
    }
    if(FD_ISSET(fd3,&rset))
    {
        /* lue tavara ja tee sillä jotain */
    }
}
else /* select laukesi aikaan tai signaaliin
{
    /* tee jotain
}
}
```

Estymätön siirräntä

- Muita samanlaisia funktiokutsuja:
int pselect(int n, fd_set *readfds, fd_set *writefds, fd_set *exceptfds, const struct timespec *timeout, const sigset_t *sigmask)
 - Muuten sama kuin select, mutta mahdollistaa signaalien estämisen odotuksen ajaksi: sigmask määrittelee estetyt signaalit
- int poll(struct pollfd *ufds, unsigned int nfds, int timeout)**
struct pollfd {
 int fd; /* file descriptor */
 short events; /* requested events */
 short revents; /* returned events */
};
 - Parametreina annetaan lista tiedostoista ja tapahtumista, joista ollaan kiinnostuneita

Asynkroninen siirräntä

- Asynkronisen siirräntän juoni on siinä, että prosessi voi tehdä omia töitään ja KJ ilmoittaa, kun siirräntä voi tapahtua tai on valmistunut
- Näin prosessin ei esimerkiksi tarvitse odotella *select*-kutsussa, vaan saa tietää, kun siirräntä on valmis
- Asynkronisen siirräntän toteuttamiseen on kaksi tapaa, uusi ja vanha, jotka myös eroavat toiminnallisuudessa:
 - Vanha: tiedostokuvaajaa luotaessa, esim. *open*-kutsussa annetaan *O_ASYNC*-parametri: *open("tiedosto",O_RDWR,O_ASYNC)*
 - Uusi: käytetään uusia aio-funktiokutsuja

Asynkroninen siirräntä

- Vanhassa tavassa prosessi asettaa signaalin-käsittelijän signaalille *SIGIO* (oletusarvo)
- Jokaiselle tiedostokuvaajalle voi pyytää asynkronista ilmoitusta kuvaajan aktivoitumisesta
- Toimii vain ns. tietovirroille, kuten pääte I/O, tietoliikennepistokkeet ja putket
- Prosessi voi sitten tehdä omia hommiaan, ja kun signaali tulee, tarkastetaan mikä tiedostokuvaaja oli tullut aktiiviseksi, ts. esim. lukeminen ei aiheuta blokkautumista
- Esimerkit: *asyn_old2.c* ja *asyn_old.c*

Esimerkki

```
static void sig_int(int signo)
{
    if (signo == SIGINT) lopeta=1;
    else if (signo == SIGIO) sigio=1;
    else printf("signaali %d\n",signo);
}

int main(...)
{
    struct sigaction sig;
    int fd, ret;

    /* create the signal handler */

    sigemptyset(&sig.sa_mask);
    sig.sa_flags=0;

    sig.sa_handler = sig_int;

    if(sigaction(SIGINT,&sig,NULL) != 0) exit(0);
    if(sigaction(SIGIO,&sig,NULL) != 0) exit(0);
}
```

Esimerkki

```
/* avaa tiedostokuvaaja */

fd = open("jotain", O_RDWR|O_NONBLOCK|O_ASYNC)

/* Aseta signaali asynkronisille tapahtumille */

if(fcntl(fd,F_SETSIG,SIGIO) != 0) perror("fcntl");

while(!lopeta) {
    tee_jotain();
    if(sigio){
        sigio=0;
        printf("Katsotaanpa tuliko jotain...\n");
        ret = read(fd,buf,BUFSIZE);
        if(ret>0){
            printf("Täältä tuli jotain!\n");
            printf("Viesti STDIN:sta: %s", buf);
        }
        else printf("virhe luettaessa!?\n");
    }
}
close(fd);
return 0;}
```

Asynkroninen siirräntä

- Uusi menetelmä toimii siten, että funktiokutsu (luku- tai kirjoitus) palaa, kun siirräntä on alustettu
- Tieto siirtyä sitten ns. "taustalla" ja prosessi voi myöhemmin selvittää, miten siirräntässä kävi
- Prosessi voi pyytää signaalin, tai jopa säikeen luotavaksi, kun siirräntä on tapahtunut, tai siirräntän tilaa voi kysyä jossain vaiheessa

Asynkroninen siirräntä

- Uusi tapa käyttää seuraavaa tietorakennetta:

```
struct aiocb {  
    int aio_fildes;           /* File descriptor. */  
    off_t aio_offset;        /* file offset */  
    volatile void *aio_buf;   /* Location of buffer. */  
    size_t aio_nbytes;        /* Length of transfer. */  
    int aio_reqprio;          /* Request priority offset. */  
    struct sigevent aio_sigevent; /* Signal number and value. */  
    int aio_lio_opcode;        /* Operation to be performed. */  
};
```

- *aio_fildes*: tiedostokuvaaja, johon siirräntä liittyy
- *aio_offset*: siirtymä tiedostossa (oletusarvo 0)
- *aio_buf*: puskuri johon/josta siirräntä tapahtuu
- *aio_nbytes*: tavujen lukumäärä
- *aio_reqprio*: liittyy siirräntöjen priorisointiin
- *aio_sigevent*: tietoa signaalista, jos sellainen halutaan siirräntän päätyttyä
- *aio_lio_opcode*: liittyy *lio_listio*-kutsuun (katso jäljempänä)

Asynkroninen siirräntä

- Lukuoperaatio asetetaan asynkronisesti funktiokutsulla:
int aio_read (struct aiocb *aiocbp)
- Kirjoittamista annetuista kuvaajasta ja puskurista pyydetään funktiokutsulla:
int aio_write (struct aiocb *aiocbp)
- Molemmat kutsut palauttavat onnistuessaan 0 ja virhetilanteessa -1 sekä asettavat *errno*-arvon
- Muista, että kutsun palaaminen ei tarkoita, että siirräntä olisi valmistunut, vaan että operaatio on annettu KJ:lle käsiteltäväksi ja se suoritetaan taustalla
- Kutsut eivät siis palauta positiivisia arvoja

Asynkroninen siirräntä

- Asynkronisen kutsun tilan saa funktiokutsulla:
int aio_error (const struct aiocb *aiocbp)
- Kutsu palauttaa 0, jos siirräntä onnistui
- Muuten palauttaa -1 ja *errno*-arvon, jonka vastaava *read*-tai *write*-kutsu olisi aiheuttanut
- Huomaa, että kutsu EI palauta positiivisia arvoja
- Siirretyt tavut saa kutsumalla funktiota:
ssize_t aio_return(struct aiocb *aiocbp)
- Kutsu palauttaa siirretyt tavut, tai virhetilanteessa -1
- Huomaa, että tämä EI ole siirräntän virhe, vaan virhe, joka syntyi väärin määrittelystä funktiokutsusta

Asynkroninen siirräntä

- Asynkronisen siirräntän voi keskeyttää funktiokutsulla:
int aio_cancel (int fildes, struct aiocb *aiocbp)
- Jos *aiocbp*-parametri on *NULL*, keskeytetään kaikki tiedostokuvaajaan asetetut siirräntät
- Ennen kutsua valmistuneet siirräntät ilmoittavat valmistumisestaan tavalliseen tapaan
- Keskeytyneet kutsut palauttavat *errno*-arvon *ECANCELLED*
- Kutsu palauttaa virhetilanteessa -1, muussa tapauksessa paluu arvo jokin seuraavista
 - *AIO_CANCELLED*: kaikki pyydetty operaatiot keskeytettiin
 - *AIO_NOTCANCELLED*: yhtä tai useampaa operaatiota ei saatu keskeytettyä, koska ne olivat jo käynnissä
 - *AIO_ALLDONE*: kaikki operaatiot olivat jo valmistuneet

Asynkroninen siirräntä

- Asynkronista siirtoa voi myös jäädä odottamaan *select*-kutsun tapaan
int aio_suspend(const struct aiocb *const list[], int nent, const struct timespec *restrict timeout)
- Tällöin prosessi odottaa joko määritetyn ajan tai yhdenkin siirräntän valmistumiseen asti, jonka jälkeen kutsu palauttaa
 - 0, jos yksikin siirräntä valmitui (mikä siirräntä, pitää selvittää erikseen)
 - -1, jos syntyi virhetilanne, esimerkiksi ajastimen laukeaminen saa tämän aikaan ja *errno*-arvo on tällöin *EAGAIN*

Asynkroninen siirräntä

- Asynkronisia, ja myös synkronisia, siirtoja voi myös pyytää sarjassa funktiokutsulla:
int lio_listio(int mode, struct aiocb *const list[], int cbcnt, struct sigevent *sig)
 - **mode**: joko *LIO_WAIT* tai *LIO_NOWAIT*, kertoo halutaanko synkroninen tai asynkroninen siirräntä
 - **list[]**: lista *aiocb*-tietorakenteita
 - **cbcnt**: listan alkioiden lukumäärä
 - **sig**: signaali, kun KAIKKI operaatiot ovat valmistuneet
- *aiocb*-tietorakenteen *aio_lio_opcode* kertoo operaation tyypin: *LIO_READ*, *LIO_WRITE*, *LIO_NOP*

Esimerkki

```
static void sig_int(int signo) {
    if (signo == SIGINT) lopeta=1;
    else if (signo == SIGIO) sigio=1;
}

int main(int argc, char *argv[]) {
    struct sigaction sig; int ret;

    /* no parameters */
    if (argc != 1) {
        fprintf(stderr, "Usage: %s\n", argv[0]); return 1;
    }

    /* Empty data structure and create the signal handlers */
    sigemptyset(&sig.sa_mask);
    sig.sa_flags=0;
    sig.sa_handler = sig_int;

    if (sigaction(SIGINT, &sig, NULL) != 0) exit(0);
    if (sigaction(SIGIO, &sig, NULL) != 0) exit(0);

    /* set up aio for STDIN */
    if (aset_aio(0) != 0) {
        perror("aio_read");
        return 0;
    }
}
```

Esimerkki

```
printf("Okei, kaikki valmista.\n");
printf("teen jotain...");

while (!lopeta) {
    sleep(1);
    printf("."); fflush(stdout);
    if (sigio) {
        sigio=0;
        printf("Katsotaanpa tuliko jotain...");
        ret = aio_error(&aiocbt);
        if (ret==0) {
            printf("täältä tuli jotain!\n");
            printf("Viesti STDIN:sta: %s", (char*)aiocbt.aio_buf);
            aset_aio(0);
        } else perror("aio");
    }
    printf("Jep, signaali tuli, lopeta=1, moi, moi\n");
    return 0;
}
```

Tiedostolukitukset

- UNIX ei huolehdi automaattisesti lukituksista, vaan ne on ohjelmoitava sovellukseen itse:
 - 'neuvoa antava lukko' (advisory lock), joka estää muita lukitsemasta jo lukittua osaa, mutta ei estä toisten prosessien read() / write() - kutsuja
 - käyttöoikeudet (mode) sallii tai kieltää
 - prosessi kirjoitettava "hyvätapaiseksi" (vrt. ue)
 - pakottavaa lukko (mandatory lock): estää lukitsemasta jo lukittua osaa ja estää ristiriidassa olevat read() / write() - kutsut. Voi johtaa lukkiutumistilanteisiin.

Tiedostolukitukset

- Jos usea prosessi päivittää samaa tiedostoa, voi syntyä sotkua
- Yksi tapaa hoitaa lukitus on ohjelmoida sovellukseen oma ns. lukkotiedosto, esim. microEmacs (ue) käyttää tiedostoa "tiedoston.lock~", joka sisältää tiedoston avanneen käyttäjän tunnuksen
- Lukituksen voi hoitaa myös KJ:n tuella.
- Tällöin prosessi varaa oikeuden tiedoston tai sen osan käsittelemiseen ja muut prosessit jäävät odottamaan tarvittaessa lukon vapautumista

Tiedostolukitukset

- Jos usea prosessi päivittää samaa tiedostoa, voi syntyä sotkua
- Yksi tapaa hoitaa lukitus on ohjelmoida sovellukseen oma ns. lukkotiedosto, esim. microEmacs (ue) käyttää tiedostoa "tiedoston.lock~", joka sisältää tiedoston avanneen käyttäjän tunnuksen

Tiedostolukitukset

- Yksinkertainen sovelluksen oma lukkomekanismi:

```
int fd=-1, fd2=0;
/* varaa */
do {
    fd=open("tdsto.lock-", O_CREAT | O_EXCL, FILE_MODE);
    if (fd==-1) sleep(5);
} while (fd < 0 && errno == EEXIST);

/* tee varsinaiselle tiedostolle mitä mieltä tekee */
fd2=open("tdsto", O_RDWR);

/* vapauta */
close(fd2);
close(fd);
unlink("tdsto.lock-");
```


TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

235/246

Tiedostolukitukset

- Edellisessä ratkaisussa on paljon huonoja piirteitä, esimerkiksi
 - Jos ohjelma kaatuu, voi lukkotiedosto jäädä paikalleen
 - Muut halukkaat odottavat aktiivisesti, mikä kuluttaa resursseja turhaan
 - Muiden tiedoston käyttäjien käytettävä samaa tapaa ja tiedettävä lukkotiedoston polkunimi

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

236/246

Tiedostolukitukset

- Lukituksen voi hoitaa myös KJ:n tuella.
- Tällöin prosessi varaa oikeuden tiedoston tai sen osan käsittelemiseen ja muut prosessit jäävät odottamaan tarvittaessa lukon vapautumista
- Menetelmässä on yksi ongelma, lukitus on vain vihje, tiedostoa voi silti käsitellä vapaasti: toinen prosessi voi ottaa lukitun tiedoston käyttöön ihan vapaasti.

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

237/246

Tiedostolukitukset

- Tiedoston voi myös lukita funktiokutsulla:
int fcntl(int fd, int cmd, struct flock *lock)
- *cmd* voi olla:
 - F_GETLK kysy onko alueella lukkoa. Jos alueella on lukko, niin palauttaa estävän lukon tiedot rakenteessa lock, muuten arg.l_type = F_UNLCK.
 - F_SETLK varaa / vapauta lukko. Jos varaaminen /vapauttaminen ei onnistu, palauttaa -1 ja errno=EAGAIN.
 - F_SETLKW varaa / vapauta lukko. Jos ei onnistu, jää odottamaan.
- Onnistuessaan kutsu palauttaa arvon 0
- Virhetilanteessa paluuarvo on -1 ja errno on asetettu
- Mahdollisia virheitä esim. EAGAIN ja EDEADLK (F_SETLKW)

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

238/246

Tiedostolukitukset

- *struct flock* sisältää:
 - short l_type: type of lock
 - short l_whence: flag for starting offset
 - off_t l_start: relative offset in bytes
 - off_t l_len: size of lock region
 - pid_t l_pid: process ID of the process holding the lock
- *l_type*: L_RDLCK, L_WRLCK tai L_UNLCK
- *l_whence*: SEEK_SET, SEEK_CUR, SEEK_END
- *l_len*: alueen pituus, jos 0, lukitaan tiedoston loppuun

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

239/246

Tiedostolukitukset

- Lukon tyyppin voi muuttaa avaamatta lukkoa välillä
- Lukot säilyvät koodinvaihdossa (exec-kutsu), ellei ole asetettu lipuketta *FD_CLOEXEC*
- Lapsiprosessi ei peri äidin asettamia lukkoja (muutenhan kaksi prosessia voisi kirjoittaa samaan tiedostoon samaan aikaan)
- Kun tiedosto suljetaan, lukot avautuvat
- Jos tiedosto avataan prosessissa uudestaan, lukot avautuvat
- Esimerkki lukituksesta: *flock.c*

TELECOMMUNICATIONS SOFTWARE
AND MULTIMEDIA LABORATORY

240/246

Tiedostolukitukset

■ Esimerkki sovelluksesta:

- Tilitiedot tiedostossa, vakiomittainen tietue
- Yksi prosessi kerrallaan voi modifioida samaa tiliä
- Eri tilien rinnakkainen käyttö onnistuu, kun vain yksi tili lukitaan kerralla
- Tilin n lukitseminen esimerkiksi:

```
struct flock l;  
l.l_type = F_RDLCK tai F_WRLCK /*get tai set-operaatio*/  
l.l_whence = SEEK_SET;  
l.l_start = n * sizeof(tili_tietue);  
l.l_len = sizeof(tili_tietue);
```

Tiedostolukitukset

■ Esimerkkejä:

```
/* Lukitse kokonainen tiedosto omaan käyttöön: */  
  
struct flock lukko;  
  
lukko.l_type = F_WRLCK;  
lukko.l_whence = SEEK_SET;  
lukko.l_start = 0;  
lukko.l_len = 0;  
  
fcntl(fd, F_SETLKW, &lukko);
```

Tiedostolukitukset

■ Esimerkkejä:

```
/* Lukitse 100 seuraavaa tavua siten, että muut eivät  
saa kirjoittaa ko. Alueelle, lukea voivat */  
  
lukko.l_type = F_RDLCK;  
lukko.l_whence = SEEK_CUR;  
lukko.l_start = 0;  
lukko.l_len = 100;  
fcntl(fd, F_SETLKW, &lukko);  
  
/* Aava edellä lukitusta alueesta keskeltä 50 tavua */  
lukko.l_type = F_UNLCK;  
lukko.l_whence = SEEK_CUR;  
lukko.l_start = 25;  
lukko.l_len = 50;  
fcntl(fd, F_SETLKW, &lukko);
```

Muistiinkuvatut tiedostot

- Levytiedosto voidaan kuvata keskusmuisti-puskuriin siten, että kun haetaan tavuja puskurista, saadaan vastaavat tiedoston tavut
- Talletus toimii vastaavasti, ts. kun kirjoitetaan muistialueeseen, tavut menevät myös levyille
- Prosessi voi siis tehdä siirrantää ilman funktioita read() ja write()
- Toiminta perustuu virtuaalimuistin hyödyntämiseen: sivutusalgoritmit huolehtivat muistiinnoudosta ja levyille tallettamisesta

Muistiinkuvatut tiedostot

- Tiedoston kuvaaminen muistiin hoituu funktiolla:
void *mmap(void *addr, size_t len, int prot, int flags, int fildes, off_t off)
- Tässä:
 - **addr** kertoo virtuaalimuistipaikan, jos arvo on 0, KJ valitsee paikan
 - **len** kertoo kuvattavan alueen pituuden
 - **prot** määrittelee suojauksen: PROT_READ/WRITE/EXEC/NONE pitää vastata open-kutsun vastaavaa *mode*-määrittelyä
- Jos kuvatun tiedoston koko muuttuu jonkin ulkoisen tekijän vaikutuksesta, seuraus voi olla mitä tahansa...

Muistiinkuvatut tiedostot

- Tiedostokuvaajan sulkeminen ei vielä vapauta muistiinkuvausta, vaan se on tehtävä funktiolla:
int munmap(caddr_t addr, size_t len)
- Lapsiprosessi perii fork()-kutsussa äitinsä muistiinkuvatut alueet, mutta exec()-kutsussa ne vapautetaan
- Muistiinkuvattu I/O on suhteellisen nopeaa, sillä siirrossa ei käytetä KJ:n puskurointi, vaan siirretään suoraan sovelluksen käytettäväksi
- Yksi hyvä käyttökohde on palvelin, joka ylläpitää jotain tietoa tietorakenteissaan ja tämä tieto pitäisi varmistaa levyille – kuvataan kriittinen alue tiedostoon, jolloin varmistus hoituu tavallaan "taustalla"